

FRANJE

Mededelingen uit de Secties "Snellen" en "Ter Haar" van de Nederlandse
Entomologische Vereniging

Colofon

Franje is het gezamenlijke contactorgaan van de secties “Snellen” en “Ter Haar” van de Nederlandse Entomologische Vereniging en verschijnt tweemaal per jaar.

Logo: *Cosmopterix zieglerella* (Hübner, 1810), door Sjaak Koster

Redactie: de besturen van de secties Snellen en Ter Haar.

Redactie-adres: Maurice Franssen, van Lidth de Jeudelaan 3, 6703 JA Wageningen.

T: 0317-422940, E: fransseq@xs4all.nl.

Bestuur sectie Snellen:

E-mail: snellen@nev.nl

voorzitter: Louis van Deventer, Van Speijkstraat 45, 5151 MD Drunen. T: 06-37657985.

secretaris: Remco Vos, Minstreeppad 79, 3766 BS Soest. T: 06-50532435.

penningmeester: Remco Vos, Minstreeppad 79, 3766 BS Soest. T: 06-50532435.

lid: Rik Wever, Luringstraat 46, 9591BE Onstwedde. T: 06-31369355.

Bestuur sectie Ter Haar:

voorzitter: Klaas Kaag, Hofstraat 14, 1784 RP Den Helder. T: 0223-630144,

E: klaas.kaag@hetnet.nl.

secretaris: Maurice Franssen, van Lidth de Jeudelaan 3, 6703 JA Wageningen.

T: 0317-422940, E: fransseq@xs4all.nl.

penningmeester: Rob Rossel, Nieuwendijk 12, 3252 LK Goedereede. T: 06-15047389,

E: r.rossel@coloribus.nl.

lid: Trees Kaizer, Osdorperweg 529, 1067 SR Amsterdam, t.kaizer@planet.nl.

lid: Bas van de Meulengraaf, Meester Teppemastraat 26, 6871 GM Renkum,

E: info@avg-w.com.

Lidmaatschap voor leden van Snellen:

€ 10,- per jaar, bij voorkeur te voldoen op banknummer (IBAN) NL85 INGB 0006 6797 53

t.n.v. Sectie Snellen in Soest. Dit onder vermelding van ‘Contributie Snellen’ **en het jaartal**.

Foreign members can pay their yearly subscription of € 10.00 at the international banking account number (IBAN) NL85 INGB 0006 6797 53 in the name of Sectie Snellen in Soest (BIC code INGBNL2A).

Lidmaatschap voor leden van Ter Haar:

€ 12,- per jaar, IBAN-nummer: NL 36 INGB 0004 3165 51 t.n.v. sectie Ter Haar, onder vermelding van Contributie ter Haar **en het jaartal**.

Website NEV: www.nev.nl

Website Snellen: www.sectiesnellen.nl

Website Ter Haar: www.sectieterhaar.com

INHOUD

Remco Vos en Maurice Franssen – Verslag najaarsbijeenkomst secties Snellen en Ter Haar 11 oktober 2025 te Amersfoort	4
Tymo Muus – Onterecht gemelde soorten microvlinders in Nederland en België (vervolg)	10
Remco Vos en Violet Middelman – Bladmineerdersexcursie	15
Klaas Kaag – Nieuwe en bijzondere waarnemingen in Den Helder in 2024	19
Gerrit Tuinstra – De moeilijk te determineren vlinders van Nederland: <i>Hadena compta</i> en <i>H. confusa</i> (Noctuidae)	23
Tymo Muus – SEL lezing: oog voor levenswijzen	27
Maurice Franssen en Remco Vos – Verslag najaarsbijeenkomst secties Snellen en Ter Haar 15 november 2025 te Leiden (Naturalis)	29
Luc Willemse – NEV en Naturalis	30
Rob de Vos – De vlindercollectie in Naturalis	31
Lisa Schuart, Freerk Molleman, Thijs Fijen, Bas Zwaan, Bart Pannebakker en Joost van den Heuvel – Kleurvariatie in nachtvlinders: genetica en ecologie van aanpassingsvermogen	35
Bert Haamberg en Jari Kampjes – Nachtvlinderweekend 2025 Vechtdal	39
Gerrit Tuinstra – Interessante macro's en micro's in 2025	42
Maurice Franssen – (Micro)vlinders op de Wageningse Berg	46
Ico Hoogendoorn en Tymo Muus – De toendralichtmot (<i>Episcythrastis tetricella</i>) nieuw in Nederland	53
Rob Rossel – Financiële verantwoording sectie Ter Haar over het jaar 2025	55
Remco Vos – Financiële verantwoording sectie Snellen over het jaar 2025	58
Voorjaarsbijeenkomst sectie Ter Haar	61
Voorjaarsbijeenkomst sectie Snellen	62
Richtlijnen voor auteurs van Franje	63

VERSLAG NAJAARSBIJEENKOMST SECTIES SNELLEN EN TER HAAR 11 OKTOBER 2025 TE AMERSFOORT

Remco Vos en Maurice Franssen

Aanwezig (31 personen)

Ben van As, Jan Jaap Boehlé, Stieneke Bontsema, Louis van Deventer, Maurice Franssen, Wim Gerritsen, Cees Gielis, Henk Gremmer, Marja van der Grift, Frans Groenen, Dity Jongsma, Klaas Kaag, Trees Kaizer, Louise de Kort, Sjaak Koster, Rayan Majoor, Albert Meek, Bas van de Meulengraaf, Tymo Muus, Charles Naves, Willem Oosterhof, Gerrit Padding, Frans Post, Rob Schouten, Jannie Sinnema, Siep Sinnema, Henk Stuurman, Joke Stuurman, Anneke van der Veen, Rob de Vos, Remco Vos (Fig. 1).

FIGUUR 1. Een welgevulde zaal in Amersfoort. Foto: Frans Post.

Opening van de vergadering door de voorzitter

Louis van Deventer is vandaag de dagvoorzitter en opent de bijeenkomst (Fig. 2). Er was wat verwarring over de starttijd, ondanks dat deze duidelijk in de Franje gemeld stond.

De eerste mededeling is helaas een trieste: op 25 april 2025 is Piet van Son overleden, oud-bestuurslid van de sectie Ter Haar. Ondanks zijn ziekte is hij tot het eind toe actief geweest. Zelfs op de ochtend van zijn overlijden had Louis nog telefonisch contact met hem om een afspraak te maken, helaas is dat er niet meer van gekomen. Joke Stuurman kent Piet vanaf het begin van Ter Haar, het was een mooie man, met een mooie lach. Ze heeft speciale momenten in het veld met hem beleefd en mist hem bijzonder.

FIGUUR 2. De voorzitter opent de bijeenkomst. Foto: Frans Post.

De vlinderspullen van Piet zijn te koop aangeboden door de nabestaanden, hiervoor is eerder in het jaar een mail gezonden aan de leden van de secties. Maurice Franssen heeft de spullen opgehaald en ze zijn inmiddels verdeeld. Maar er komen nog steeds wat dingen tevoorschijn, zoals een tiental lampen. Deze worden ter plekke verkocht. In het verleden is een artikel geschreven over het bijstaan van de nabestaanden bij de afhandeling en verkoop van de spullen door de secties, indien dit gewenst is (Franssen & Muus, 2020). Dit zodat de nabestaanden ontlast worden bij het opruimen en de spullen bij de liefhebbers en kenners terecht komen.

Nieuwe leden

Maurice Franssen deelt mee dat de sectie Ter Haar vier nieuwe leden heeft, namelijk Marijn van Drongelen, Silvio Lindhout, David Uit de Weerd en Sylvia de Vries. Snellen heeft eveneens vier nieuwe leden: Ronald de Lange, Wil Sluis, David Uit de Weerd en George de Vries.

Bijeenkomst 180 jaar NEV, 29 november 2025

Op zaterdag 29 november 2025 is in de Flora te Boskoop een jubileumfeest van de NEV. Door het bestuur is gevraagd om hier als secties een bijdrage aan te leveren. Namens Ter Haar zal Siep Sinnema spreken over 50 jaar vlindervangsten in Friesland. Namens Snellen zal Rayan Majoor een korte presentatie geven over de ecologie van een micro. Frans Post, lid van het NEV bestuur, meldt dat het een grootse dag zal worden met veel activiteiten en lezingen. Ook niet-NEV leden zijn deze keer van harte welkom.

Als lid van de sectie is het niet verplicht om lid te zijn van de NEV, maar dat wordt wel aangemoedigd en heeft wel een aantal voordelen, zoals het periodiek ontvangen van het prachtige tijdschrift Entomologische Berichten, en, als deze verschijnt, de uitgave van de

Entomologische Tabellen. Daarnaast zal er binnenkort een nieuwe versie verschijnen van Klasse, een programma voor het beheer van entomologische waarnemingen en collecties, dat voor de NEV-leden gratis beschikbaar zal zijn.

Franje

Maurice Franssen meldt dat er twee storende fouten in Franje 56 staan: in de Colofon staat gemeld dat Remco Vos de penningmeester is, maar dat was Frans Groenen nog. De andere betreft het verslag op pagina 68 dat getiteld is “Najaarsvergadering”, maar dat moet natuurlijk “Voorjaarsvergadering” zijn (met dank aan Charles Naves voor zijn oplettendheid). Verder waren er geen opmerkingen, waarmee het verslag is goedgekeurd.

Erik van Nieukerken merkt op dat Franje niet op de website Natuurtijdschriften staat, en raadt aan om dit wel te gaan doen. Maurice is beslist van plan om dit op te gaan pakken, maar het is wel wat werk om alles in Natuurtijdschriften te plaatsen. Gelukkig is het volledige archief van de Franjes in pdf-formaat beschikbaar op de website van de sectie Ter Haar, <https://www.sectieterhaar.com/verslagen-excursies/franjes.php>

Joke Stuurman vond het leuk dat er foto’s gemaakt door Willem Bruul in staan, die geven een impressie van de bijeenkomst.

Tymo Muus meldt dat er in de Nederlandse naamlijst (Kaag *et al.*, 2025) twee fouten staan bij de Gelechiidae, zie hieronder:

Carycolum tricolorella, Nederlandse naam moet zijn driekleurige muurpalpmot;
Prolita sexpunctella, Nederlandse naam moet zijn hoogveenpalpmot.

Bestuurswisseling

Zoals in de bijeenkomst van april al aangekondigd zal Frans Groenen na de termijn van drie jaar stoppen als penningmeester, en van Louis ontvangt hij een woord van dank en een presentje (Fig. 3). Remco Vos zal zijn taak als penningmeester overnemen.

Mogelijke fusie van de secties, stand van zaken

Er zal begin januari 2026 een ledenraadpleging/stemformulier aan alle leden worden toegezonden waardoor de voorkeur van de leden voor een eventuele fusie bekend zal worden. Op de eerste bijeenkomsten in 2026, waarbij de secties Ter Haar en Snellen een afzonderlijke bijeenkomst hebben, zal de uitkomst van de ledenraadpleging op de agenda staan en zal er gediscussieerd kunnen worden over de bijzonderheden/aandachtspunten die uit de ledenraadpleging naar voren zijn gekomen. Zoals al eerder medegedeeld zullen 2025 en 2026 proefjaren zijn, en zal er, mits akkoord van de leden, eind 2026/begin 2027 een start gemaakt met de nieuwe sectie. Het NEV-bestuur wordt op de hoogte gehouden en er zullen nieuwe reglementen/huisregels worden opgesteld, welke goedgekeurd dienen te worden door de leden.

FIGUUR 3. Frans Groenen neemt op gepaste manier afscheid als penningmeester van de sectie Snellen. Foto: Willem Bruul.

Werkgroep moeilijke soorten

Maurice Franssen geeft een update. Er is op dit moment weinig te melden maar op de achtergrond wordt er wel degelijk doorgewerkt, zie bijv. pagina 23. Er staan inmiddels al enkele overzichten online, de spikkelspanners zijn als laatste toegevoegd. Zie hiervoor:

https://www.sectieterhaar.com/verslagen-excursies/moeilijke_soorten.php

Werkgroep Nederlandse vlindernamen

Klaas Kaag meldt dat, zoals de leden in Franje hebben kunnen lezen, er van zo'n 100 soorten nachtvlinders de Nederlandse namen zijn aangepast. Deels komt dit door de komst van Het Nachtvlinderboek van Jeroen Voogd, waarin hij al enkele voorstellen had gedaan, anderzijds door het binnenkort te verschijnen microvlinder boek van Tymo Muus, waarin ook diverse voorstellen tot aanpassingen zijn gedaan. Daarnaast zijn er nieuwe vlindersoorten voor België en/of Nederland bekend geworden, die nog geen Nederlandse naam hadden. Ook was in sommige soorten de naam van een onjuiste waardplant opgenomen. Mogelijk komt er een herziene versie van de lijst, zie ook de eerdere opmerking van Tymo Muus.

Als er nieuwe voorstellen zijn voor een Nederlandse naam dient er contact opgenomen te worden met de werkgroep Nederlandse namen, dit kan via nev@snellen.nl.

Werkgroep VlinderFaunistiek (WVF)

Klaas vertelt dat Jeroen Voogd de WVF heeft verlaten na een meningsverschil met De Vlinderstichting (DVS) over een artikel in Nature Today (van Deijk & Brandenburg, 2025), waarin gesuggereerd wordt dat de Nederlandse nachtvlinderfauna de laatste 10 jaar stabiel is gebleven. Daarnaast heeft hij zijn lidmaatschap van de sectie Ter Haar opgezegd. Wel blijft hij actief voor de nieuw opgerichte sectie Bink en is hij bereid in de bijeenkomsten van onze sectie als gastspreker op te treden om presentaties te verzorgen over het gedachtengoed van de sectie Bink als daar aanleiding toe bestaat.

Er komen veel reacties uit de zaal. Er zijn zorgen over hoe de media omgaan met dit artikel. Men zou kunnen schrijven “zie je wel, het gaat best goed met de natuur, we hoeven geen drastische maatregelen te nemen”, terwijl we allemaal weten dat het helemaal niet goed gaat en maatregelen onontbeerlijk zijn. Het is belangrijk dat wij als secties ervoor zorgen dat het beeld dat wij hebben van de nachtvlinderfaunistiek voldoende voor het voetlicht komt.

Klaas besluit met de mededeling dat er binnenkort een afspraak gemaakt zal worden voor een overleg met DVS, en daarin zal ook gesproken worden over een vervolpublicatie.

Diverse bestuursmededelingen secties Snellen en Ter Haar

De Werkgroep Bink wordt een aparte sectie binnen de NEV, er zullen niet alleen ecologische profielen opgezet worden over vlinders, maar ook andere insectengroepen zullen aan de orde komen.

Bijeenkomst 15 november in Naturalis

Er zullen presentaties zijn en de mogelijkheid tot bezoek aan de collecties. Het is nog niet duidelijk of er mogelijkheid is tot gratis parkeren en museumbezoek, maar Rob de Vos zal er achteraan blijven gaan.

Excursies

Bas belooft de soortenlijst van het excursieweekend van 2024 in Zeeland voor het einde van dit jaar klaar te hebben. Jari Kampjes en Bert Haamberg zullen tijdens de bijeenkomst in Naturalis een verslag presenteren van het excursieweekend van 2025 in het Vechtdal.

Maurice Franssen presenteert de plannen voor 2026. Het excursieweekend zal gehouden worden van 10-12 juli in Ede en omgeving. De overnachtingslocatie is vorig jaar al gereserveerd, het is de Eiken Stek in Wekerom (www.deeikenstek.nl/). De gesprekken met de terreinbeheerders verlopen voorspoedig, we zullen vergunning krijgen voor de volgende terreinen:

- Klein Bylaer, bij Barneveld; natte hei en loofbos (Geldersch Landschap en Kasteelen)
- Groot Otelaar, bij Barneveld; nat loofbos en grasland dat wordt verschaald (Geldersch Landschap en Kasteelen)
- Wekeromse Zand (met veel beperkingen), naast de Eiken Stek; droge hei en gemengd bos (Geldersch Landschap en Kasteelen)
- Noord Ginkel, bij Ede; singels en bloemrijk grasland (gemeente Ede)

- De Zanding, naast de Hoge Veluwe; droge hei, naaldbos, zandverstuiving (gemeente Ede)
- Laag Wolfheze; droge hei, gemengd bos (Natuurmonumenten)

[Op de vergadering zijn ook nog Planken Wambuis en de Wolfhezer Bossen genoemd maar deze zijn uiteindelijk afgefallen]. Naast dit weekend zal er ook op zaterdag 10 oktober vergunning zijn om in deze gebieden te inventariseren. Daarbij zal er verder echter niets geregeld worden: geen eten of overnachtingslocatie.

De kosten zijn nog niet bekend, maar het streven is om het zeker niet duurder te maken dan dit jaar toen het weekend 120 euro p.p. kostte inclusief diner.

Melanargia

Als ruil voor de Franje ontvangt Maurice Franssen een uitgave van de *Melanargia*, het blad van de Arbeitsgemeinschaft Rheinisch-Westfälischer Lepidopterologen e.V. (<https://www.ag-rh-w-lepidopterologen.de/>). Hij heeft enkele exemplaren meegenomen en als er interesse is in bepaalde artikelen kan hij zorgen dat je hiervan een pdf ontvangt.

Data en locatie bijeenkomsten 2026

Sectie Ter Haar zal haar voorjaarsbijeenkomst op **28 februari 2026** in de Schaapskooi in Schoonrewoerd houden.

Op **4 april 2026** zal de Sectie Snellen haar voorjaarsbijeenkomst houden in het Groene Huis in Amersfoort.

De data in het najaar zijn **3 oktober** [let op: gewijzigd!] in de Schaapskooi in Schoonrewoerd, en **7 november** in het Groene Huis te Amersfoort.

Rondvraag

Hiervan werd geen gebruik gemaakt.

Faunistische mededelingen (voorzover niet als artikel aanwezig in deze Franje)

Frans Post had twee korte presentaties: over hoe het mannetje van de nachtpauwoog, *Saturnia pavonia* (Linnaeus, 1758) een vrouwtje herkent, en over twee lange nachten in de Peel in 2019 en 2025. Frans heeft inmiddels 102 volledige nachten in het veld gestaan. Hij wil doorgaan tot de 125, waarna er genoeg statistische gegevens zijn voor een publicatie.

Bronnen

Deijk, J van & Brandenburg, K. 2025. Trend nachtvlinders laatste 10 jaar stabiel.

<https://www.naturetoday.com/nl/nl/nature-reports/message/?msg=34273>

Franssen, M & Muus, T. 2020. Vlinderboeken of –spullen over? De secties helpen u!

Franje 23(46): 78.

Kaag, K, van Deventer, L, Majoor, R, Veraghtert, W, Vos, R, Wever, R & Wullaert, S. 2025.

Nederlandse vlindernamen herzien, Franje 28(55): 78-91.

ONTERECHT GEMELDE SOORTEN MICROVLINDERS IN NEDERLAND EN BELGIË (VERVOLG)

ESPÈCES DE MICROLÉPIDOPTÈRES SIGNALÉES PAR ERREUR AUX PAYS-BAS ET EN BELGIQUE (SUITE)

Tymo Muus

Inleiding

In het voorjaar van 2025 is in Franje (55) een overzicht gepubliceerd van soorten die (tot op heden bekend) niet tot de Nederlandse en Belgische fauna behoren (Muus, 2025). Deze soorten worden niet in het aanstaande werk over de microvlinders van Nederland en België behandeld. Dit artikel heeft als doel een beknopte toelichting te geven op het weglaten van bepaalde soorten microvlinders in de bespreking, aangezien dergelijke omissies in het boek zonder nadere motivatie tot vragen zouden kunnen leiden. Bovendien is in het boek zelf onvoldoende ruimte beschikbaar om de betreffende gevallen uitvoerig toe te lichten.

In de voorafgaande soortenlijsten zijn voor Nederland zeven eerdere vermeldingen als onjuist gecorrigeerd en voor België ging het om veertig soorten. Ook na deze bespreking is besloten nog een zevental andere soorten niet nader te behandelen. Twee andere soorten, *Caryocolum viscariella* (Stainton, 1855) en *Elachista littorcola* Le Marchand 1938, zijn onterecht gemeld (pers. meded. Steve Wullaert). De eerste soort is in het tijdschrift Phegea als nieuw voor de fauna gemeld (Wullaert, 2009), de tweede soortnaam is enige tijd opgenomen geweest in de Belgische online catalogus (<https://projects.biodiversity.be>).

Deel 1. Geschrapte soorten van de Nederlandse naamlijst

***Lobesia artemisiana* (Zeller, 1847) – bijvoetbladroller**

Deze soort ‘spookt’ gedurende lange tijd rond op de Nederlandse soortenlijst. Recente taxonomische inzichten tonen echter aan dat exemplaren die in Noord- en Midden-Europa traditioneel als *L. artemisiana* werden gedetermineerd, in werkelijkheid tot *L. bicinctana* (Duponchel, [1844]) behoren. De ‘echte’ *L. artemisiana* wordt geassocieerd met planten uit de familie Boraginaceae, terwijl *L. bicinctana* gebonden lijkt aan soorten van het geslacht *Allium*.

In 2014 werd een waarneming gemeld van de Putberg bij Simpelveld (prov. Limburg), waarbij door de waarnemer werd aangegeven dat het exemplaar mogelijk bewaard is gebleven, mogelijk in de collectie Cox. Op de betreffende locatie komen geringe aantallen moeslook (*Allium oleraceum*) voor, een bekende voedselplant van *L. bicinctana*. Nadere zoektochten in de daaropvolgende jaren, gericht op zowel *Echium* spp. als *Allium*, leverden echter geen aanvullend materiaal op en er werden geen vraatsporen vastgesteld aan de aanwezige planten. Het is daarom aannemelijk dat het betreffende exemplaar tot een andere soort behoorde. Maar het dier is nooit bestudeerd.

De soortnaam *L. artemisiana* is wat misleidend. Zeller associeerde de soort aanvankelijk met averuit (*Artemisia campestris*), maar meldde in datzelfde jaar in een afzonderlijk artikel (Zeller, 1847) dat de naam beter *Anchusana* had kunnen zijn, aangezien hij kort hierna erin slaagde vlinders van ossentong (*Anchusa officinalis*) te kweken. Deze opmerking lijkt in de latere literatuur herhaaldelijk over het hoofd te zijn gezien. Zo wordt op Lepiforum.org vermeld dat *Anchusa* als voedselplant door Kaltenbach (1856) is geïntroduceerd. De soort is nadien ook gemeld van *Echium* spp., terwijl overige voedselplantvermeldingen waarschijnlijk op onjuiste determinaties berusten.

Hoewel de soort gedurende langere tijd in het manuscript voor publicatie was opgenomen, motiveerde het voorkomen van meerdere historische Nederlandse vindplaatsstippen in de Database Noctua (thans NDFP) nader onderzoek naar de betrouwbaarheid daarvan. Want waarom heb ik dan nooit eerder een échte *artemisiana* kunnen bemachtigen? Voor geen van de beschikbare Nederlandse gegevens kon tot nu toe overtuigend bewijs worden aangetoond voor het voorkomen van *L. artemisiana* of *L. bicinctana*. Materiaal uit de collectie van Naturalis, gefotografeerd door Erik van Nieukerken, wijst uit dat exemplaren uit de jaren vijftig (Bentinck en Van Aartsen) betrekking hebben op *Piniphila bifasciana* (Haworth, 1811), tweebandbladroller, en *Lobesia abscisana* (Doubleday, 1849), akkerdistelbladroller. Oudere exemplaren blijken voornamelijk uit het buitenland afkomstig te zijn. De weinige mogelijk Nederlandse exemplaren tonen smallere voorvleugels en een contrastrijkere tekening en sluiten daarmee beter aan bij *L. abscisana*.

De “echte” *L. artemisiana* wordt gekenmerkt door een overwegend valse tekening waarbij de dwarsbanden eerder bruin dan zwart zijn. Aangezien een bevestigde Nederlandse vondst tot op heden ontbreekt, is de soort vooralsnog niet opgenomen in dit werk. Indien toekomstig onderzoek aantoont dat historisch materiaal toch tot *L. artemisiana* behoort, betreft dit zeer waarschijnlijk vondsten van meer dan een eeuw geleden en dient de soort als verdwenen uit Nederland te worden beschouwd. Gezien de soort uit omliggende landen niet tot nauwelijks (meer) gemeld wordt, is de kans op herontdekking vrijwel uitgesloten.

Deel 2. Geschrapte soorten van de Belgische naamlijst

***Rhigognostis annulatella* (Curtis, 1832) – hondenbotmot**

Er is één historische opgave uit België (Bergen, prov. Henegouwen, 1936). De soort was aanvankelijk opgenomen in het manuscript, maar naarmate het onderzoek vorderde bleven substantiële onzekerheden bestaan omtrent het voorkomen van deze bijzondere soort op de Belgische naamlijst. Op grond van de voedselplant zou de soort wel in België voor kunnen komen. In de literatuur wordt de soort genoemd van verschillende waardplanten, waaronder Deens lepelblad (*Cochlearia danica*), Engels lepelblad (*C. anglica*), echt lepelblad (*C. officinalis*), look-zonder-look (*Alliaria petiolata*), rotssteenkers (*Arabidopsis petraea*) en kleine veldkers (*Cardamine hirsuta*). De voedselplant alleen maakt een soort vaak niet bijzonder. Ook de ecologie van *R. annulatella* lijkt op te vallen. Het algemene ecologische beeld is dat de soort primair voorkomt in terreinen met rotsige vegetatie, zoals bekend uit delen van Groot-Brittannië en Duitsland. In die zin zou *annulatella* eerder langs de Maas verwacht kunnen worden.

Het betreffende materiaal lijkt niet in museale collecties bewaard te zijn gebleven. Bovendien is de soort op diverse locaties in Noordwest-Europa sinds langere tijd verdwenen. In combinatie met het ontbreken van verifieerbare Belgische exemplaren en de geïsoleerde aard van de historische melding, kan de aanwezigheid van de soort in België ecologisch en biogeografisch niet worden onderbouwd. Om deze redenen is de soort uiteindelijk niet in het boek opgenomen.

***Augasma aeratella* (Zeller, 1839) – varkensgrasgalmot**

De Belgische online catalogus vermeldt de soort uit de prov. Luxemburg en geeft Dufrane (1945) als eerste vermelding. Deze publicatie is echter een bespreking van een hele reeks van “zoektips” en Dufrane stelt, dat men uit zou moeten kijken naar *A. aeratella*, die als rups op *Polygonum* leeft. Het artikel vermeldt geen locatie, dus het is onduidelijk waar de provincievermelding op gebaseerd is. Ook komt de soort niet in oudere catalogi voor. Er is wel een later uit de provincie Luxemburg verzameld exemplaar, uit 1977 bij Rabais. Dit exemplaar staat ook in de Belgische online catalogus afgebeeld en toont echter *Coleophora lutarea* (Haworth, 1828), de grijze muurkokermot. Er is dus geen bewijs van het voorkomen van *aeratella* in België.

***Coleophora idaeella* O. Hofmann, 1869 – vossenbeskokermot**

Deze kokermot werd in 2009 gemeld uit de Hoge Venen en de Oostkantons, respectievelijk Eupen en Rocherath (De Prins *et al.*, 2016). Kokers werden gevonden op rode bosbes. Ook de grote bosbeskokermot (*C. vacciniella*) leeft op bosbessen, veel vaker blauwe bosbes, en die graast vooral aan de bladbovenzijde. Bij het beschrijven van de levenswijze voor het boek rees echter de vraag of men er ooit in geslaagd is om vlinders van deze soort te verkrijgen. Dit is tot op heden niet het geval (pers. meded. S. Wullaert). Een andere vraag die gesteld kan worden is: waarom waren de Belgische kokers van *idaeella* kleiner en afwijkend van de ‘typische’ *idaeella*, en leeft *vacciniella* werkelijk altijd aan de bladbovenzijde? Een mailwisseling met Jukka Tabell loste dit raadsel op: de in België gefotografeerde kokers van *idaeella* betroffen volgens hem de jonge rupsen (en kokers) van *vacciniella*. Deze soort leeft aanvankelijk eerst aan de onderzijde, pas later graast de rups opvallend aan de bladbovenzijde. Op dit moment is er dus geen reden om aan te nemen dat *idaeella* in België voorkomt.

***Platytilia farfarellus* Zeller, 1867 – kleine kruiskruidvedermot**

De soort wordt in België historisch vermeld uit Beez (lez-Namur), op basis van De Crombrugge (1906), die verder nog schrijft: “La chen. a été observée dans la tige du *Senecio vernalis*.” De huidige Belgische online catalogus vermeldt hierover: “Recorded only once for the Belgian fauna: Beez (NA), before 1906, when a caterpillar was found in the stem of *Senecio vernalis*. Hitherto probably extinct in our country.” Het is echter onzeker of het door De Crombrugge genoemde exemplaar daadwerkelijk op deze waardplant is verzameld of gekweekt. Hoewel hij wel eens namen van collega’s vermeldt van wie hij concrete kweekinformatie heeft ontvangen, is dit lang niet altijd het geval.

De bijdrage van De Crombrugge aan de Belgische lepidopterologie is historisch gezien aanzienlijk, maar zijn werkwijze was kenmerkend voor de destijds gangbare praktijken,

waarin soortenlijsten veelal zonder exacte gegevens werden gepubliceerd en collecties door onderlinge ruilcompletering tot stand kwamen. Zijn publicaties bevatten niet altijd gedetailleerde vindplaats- of datuminformatie en het museummateriaal is slechts ten dele voorzien van een volledige etikettering, waardoor de herkomst van exemplaren dikwijls niet meer kan worden vastgesteld. Van belang is dat De Crombrughe bij zijn meldingen doorgaans een korte aantekening toevoegde over periode en wijze van rupsvondst. In dit specifieke geval lijkt hij te hebben aangesloten bij de toen gangbare opvatting dat *S. vernalis* de primaire voedselplant was, conform Hofmann (1896), die de soort beschrijft als in april en begin mei levend in de met spinsel samengesponnen scheuten van *S. vernalis*. Van *farfarellus* was dit de toen nog enige bekende voedselplant.

Maar zou *farfarellus* in België écht van *S. vernalis* gekweekt kunnen zijn? Dit valt te betwijfelen. Deze plant heeft zich pas vanaf het midden van de jaren 1950 in noordwestelijk Europa gevestigd, hetgeen verklaart dat zij in eerdere standaardwerken, waaronder Hegi (1929), voor België ook helemaal niet vermeld wordt. De eerste gedocumenteerde Belgische vondst lijkt pas uit 1972 te dateren (waarnemingen.be). In Nederland heeft *farfarellus* vaak in naamlijsten gecirculeerd, maar is omstreeks 2010 overal geschrapt, alle vermeende exemplaren bleken tot de hoofbladvedermot, *P. gonodactyla* (Denis & Schiffermüller, 1775), te behoren (C. Gielis, pers. meded.). In Belgische collecties is vooralsnog geen materiaal van *P. farfarellus* aangetroffen.

***Stenoptilia graphodactyla* (Treitschke, 1833) – berggentiaanvedermot**

De status van *Stenoptilia graphodactyla* is vooralsnog onduidelijk. Lepiforum.org vat de taxonomische discussie als volgt samen: volgens sommige bronnen zou de “echte” *S. graphodactyla* uitsluitend op klokjesgentiaan (*Gentiana pneumonanthe*) voorkomen. Daarbij dient echter te worden opgemerkt dat in de oorspronkelijke beschrijving van *graphodactyla* uitdrukkelijk wordt vermeld dat rupsen op de locus typicus bij Wildbad Kreuth (in het Duitse Beieren) op *G. lutea* werden verzameld.

Bigot & Picard (2008) beschrijven de verspreiding van dit taxon, na afsplitsing van soorten uit de soortgroep, als “depuis le Sud-Est de la Pologne jusqu’en France, dans les prairies humides”. Opvallend is dat *S. pneumonanthes* in deze context niet wordt genoemd, een soort die het juist moet hebben van zulke terreinen. Tegelijkertijd lijkt *S. graphodactyla* voornamelijk gebonden aan bergachtige streken. De uit Midden-Europa afkomstige gebarcodeerde dieren (BOLD-database) vertonen in vergelijking met *pneumonantes* toch ook wel een ander uiterlijk. Meestal valt als eerste wel het wat fletse tekeningpatroon in combinatie met slankere vleugels bij *pneumonantea* op; *graphodactyla* lijkt bredere vleugels te bezitten, waarbij de tekening ook net wat contrastrijker is.

De soort is uit België vermeld uit de Kempen en uit Henegouwen. Het gaat hier om zeer oude exemplaren. Het is zonder meer zeker dat de Kempense exemplaren tot *pneumonantes* behoren, daar dit hier de enige vastgestelde soort is. In collecties kon tot dusver geen bewijs van *S. graphodactyla* worden gevonden. Het afvoeren van deze soort voor de Belgische lijst wordt ook door Cees Gielis gesteund.

***Stenoptilia pelidnodactyla* (Stein, 1837) – steenbreekvedermot**

De status van deze soort binnen de Belgische en Nederlandse fauna wordt als onzeker beschouwd en hoe er met deze soort om is gegaan in de Belgische publicaties, roept vragen op. Volgens Lepiforum.org is de soort gebonden aan *Saxifraga* spp. In het begin van de twintigste eeuw wordt de soort vermeld uit de prov. Namen (Lambillion, 1904; De Crombrugghe, 1906). In de Belgische online catalogus wordt voor de periode vóór 1980 echter enkel Antwerpen en Limburg (daar waar ook geen *Saxifraga* groeit) genoemd, zonder verwijzing naar Namen. Voor de latere periode 1980-2004 worden vervolgens de provincie Namen en de provincie Luxemburg vermeld, maar hierover lijken nadien geen publicaties te zijn verschenen en in museale collecties kon tot op heden geen ondersteunend materiaal worden aangetroffen.

De soort wordt overwegend gemeld uit montane gebieden en reikt in westelijke richting tot in Saarland (Lepiforum.org). Mocht de soort in België zijn waargenomen, dan is het voorkomen in de provincie Namen op basis van het voorkomen van de voedselplant hier het meest aannemelijk; juist van deze opgave ontbreekt echter verifieerbaar materiaal. Gezien het ontbreken van bevestigde exemplaren en de inconsistentie in historische en recente bronnen, is de soort niet in het boek opgenomen.

Bronnen

- Bigot, L & Picard, J. 2008. Les *Stenoptilia* français de la section *graphodactyla*: *S. asclepiadeae* n. sp. et *S. failliei* n. sp. (Lepidoptera Pterophoridae). L'Entomologiste 64(2): 91-102.
- De Crombrugghe G. 1906. Catalogue raisonné des Microlépidoptères de Belgique. Mémoires de la Société entomologique de Belgique XIII: 1–172.
- De Prins, W, Steeman, C & Sierens, T. 2016. Interessante waarnemingen van Lepidoptera in België in 2015 (Lepidoptera). Phegea 44(3): 50–62.
- Dufrane, A. 1945. Assemblée générale du 14 janvier 1945. Annales de la Société Entomologique de Belgique 81: 18-26.
- Hegi, G. 1929. Illustrierte Flora von Mitteleuropa. Mit besonderer Berücksichtigung von Oesterreich, Deutschland und der Schweiz. Zum Gebrauche in den Schulen und zum Selbstunterricht – Hegi: Illustrierte Flora von Mitteleuropa – 6_2_1929: 549 - 1386.
- Hofmann, O. 1896. Die deutschen Pterophorinen. Systematisch und biologisch bearbeitet. Berichte des naturwissenschaftlichen Vereins Regensburg 5: 25-219.
- Kaltenbach, JH. 1856. Die deutschen Phytophagen aus der Klasse der Insekten, oder Versuch einer Zusammenstellung der auf Deutschlands Pflanzen beobachteten Bewohner und deren Feinde. Verhandlungen des naturhistorischen Vereines der preussischen Rheinlande 13: 165-265.
- Lambillion, L-J. 1904. Lépidoptères nouveaux pour la Belgique. Revue mensuelle de la Société entomologique namuroise 4: 67.
- Muus, T. 2025. Onterecht gemelde soorten microvlinders in Nederland en België. Franje 28(55): 45-61.
- Wullaert S. 2019. Resultaten van de Werkgroep Bladmeeerders uit 2018 met meldingen van minerende en andere zeldzame Lepidoptera in België en met tien nieuwe soorten voor de Belgische fauna (Blastobasidae, Gelechiidae, Gracillariidae, Nepticulidae en Tortricidae). Phegea 47(20): 30-46.
- Zeller, PC. 1847. Beitrag zur Naturgeschichte der *Sericoris artemisiana* Z. Entomologische Zeitung Stettin 8: 282-286.

BLADMINEERDERSEXCURSIE NEV SECTIE SNELLEN

27 SEPTEMBER 2025

Remco Vos (tekst en foto's)

De jaarlijkse bladmineer- en rupsenexcursie van de NEV sectie Snellen vond dit jaar plaats op 27 september. Hierbij werd de provincie Friesland bezocht en wel het Rysterbosk (Rijsterbos) en het Murnser klif (Mirnser klif), gebieden in het beheer/eigendom van It Fryske Gea.

Zoals ook bij de eerdere bladmineerdersexcursies werden direct op de parkeerplaats al meerdere soorten mineerders en kokertjes gevonden. Er stond volop meidoorn (*Crataegus spec.*) en Spaanse aak (*Acer campestre*), dus een aantal soorten die daarop te vinden zijn troffen wij dan ook aan. Op Spaanse aak waren dit *Stigmella aceris* (Stainton, 1853), akenmineermot, *Phyllonorycter acerifoliella* (Le Marchand, 1936), Spaanse aakvouwmot en de vrij lastig te vinden *Etainia louisella* (Herrich-Schäffer, 1855), akenvruchtmineermot, die mineert in de vruchten. De andere twee soorten mineren in de bladeren.

FIGUUR 1. Koker van de bijvoetbloem-kokermot, *Coleophora artemisicolella*. Rysterbosk, 27.ix.2025.

FIGUUR 2. Mijn met rupsen van de potloodmot, *Bedellia somnulentella*. Rysterbosk, 27.ix.2025.

Op meidoorn vonden we ook meerdere soorten, zoals o.a. *Parornix anglicella* (Stainton, 1850), meidoornzebramot; *Bucculatrix bechsteinella* (Duponchel, 1840), meidoornooiglapmot; *Stigmella perpygmaeella* (Kollar, 1832), meidoornhoekmineermot; *Ectoedemia atricollis* (Herrich-Schäffer, 1855), zwartkopblaasmijnmot; en *Ancylis achatana* (Denis & Schiffmüller, 1775), dwarsstreephaakbladroller. Er stond aan de randen ook bijvoet en daarop vonden wij de best wel lastig te vinden koker van *Coleophora artemisicolella* (Bruand, 1855), bijvoetbloemkokermot. De rupsjes leven in de bloemknopjes van de bijvoet (*Artemisia vulgaris*) en maken de typische knaagsporen van *Coleophora*-soorten (Fig. 1).

Bedellia somnulentella (Zeller, 1847) potloodmot, is een soort die gevonden kan worden op haagwinde (*Convolvulus sepium*), de mijnen zijn vrij doorzichtig omdat de rupsen de frass door een opening in de mijn naar buiten werken. Vaak zitten er meerdere rupsen in een

blad, waardoor er ook meerdere vlek mijnen in het blad zitten (Fig. 2). Het is een vrij algemene soort, maar die mogelijk over het hoofd gezien wordt doordat er niet gericht naar gezocht wordt. Een andere soort waarvan we vandaag de rupsen op deze waardplant vonden, was *Udea ferrugalis* (Hübner, 1809), oranje kruidentmot.

FIGUUR 3. Mijn van de bitterzoetmot, *Acrolepia autumnitella*. Rysterbosk, 27.ix.2025.

FIGUUR 4. Mijn van het vlekzandvleugeltje, *Scrobipalpa costella*. Rysterbosk, 27.ix.2025.

Bitterzoet (*Solanum dulcamara*) is ook de waardplant van enkele soorten nachtvlinders, twee soorten daarvan vonden we vandaag. Van de bitterzoetmot, *Acrolepia autumnitella* (Curtis, 1838), zijn de rupsen en mijnen vaak tot laat in het jaar te vinden, vanaf mei tot soms in november. Hier vonden we op enkele plekken meerdere mijnen en rupsen in de bladeren. De frass wordt ook door deze rupsen uit de mijn gewerkt, en zo blijft er ook in de bladeren een witte blaasmijn achter (Fig. 3). Een andere soort die als waardplant bitterzoet heeft is *Scrobipalpa costella* (Humphreys & Westwood, 1845), vlekzandvleugeltje. De jonge rups begint te mineren vanuit de middennerf en vormt daarna in het blad een blaasmijn die, in tegenstelling tot de mijn van *A. autumnitella*, gevuld is met frass (Fig. 4). De mijnen van *S. costella* zijn dus wat opvallender omdat de frass in de mijn achterblijft. Rupsen van deze soort zijn ook te vinden in de stengels, tussen samengesponnen bladeren en in de bessen (Smart, 2018).

De berk (*Betula* sp.) is een boom waar veel soorten op te vinden zijn en ook ditmaal troffen we weer van een mooi aantal soorten de mijnen aan in de bladeren. Zoals *Bucculatrix demaryella* Rebel, 1896, berkenooglapmot; *Stigmella confusella* (Wood & Walsingham, 1894), donkere berkenmineermot; *S. betulicola* (Stainton, 1856), sociale berkenmineermot; *S. continuella* (Stainton, 1856), groene berkenmineermot, en *S. sakhalinella* (Puplesis, 1984), bladrandberkenmineermot. Van deze soorten maken de rupsen gangmijnen in de bladeren en zijn vaak duidelijk te onderscheiden door de vorm van de mijnen en de frass in de mijn, welke van elkaar afwijken. In de pdf over bladmineerders die we namens de NEV sectie Snellen enkele jaren geleden hebben opgezet wordt nader in gegaan op de verschillen tussen de mineerders op berk, zie:

<https://vlinderseeland.nl/nachtvlinders/bladeren%20minerende%20vlinders>

Evenals de vlindertjes die gangmijnen maken zijn er op berk ook meerdere soorten die vouwmijnen maken, zoals de berkenzebramot, *Parornix betulae* (Stainton, 1854), en de berkenvouwmot, *Phyllonorycter ulmifoliella* (Hübner, 1817), die we vandaag zagen. De berkenvouwmot is een van de algemeenste soorten op berk, en maakt een onderzijdige vouwmijn tussen twee bladnerven. Vaak kun je vanaf de bovenkant deze mijn al zien zitten door de vraat van de rups en een lichte bolling van het blad. Aan de onderzijde zie je dan de vouwmijn welke vaak licht samengetrokken is door de vraat van de rups (Fig. 5).

FIGUUR 5. Mijn van de berkenvouwmot, *Phyllonorycter ulmifoliella*. Rysterbosk, 5.ix.2025.

FIGUUR 6. Koker van de witte berkenkokermot, *Coleophora betulella*. Rysterbosk, 27.ix.2025.

Naast de minerende soorten vonden we ook enkele andere rupsen, of sporen ervan, zoals die van *Metendothenia atropunctana* (Zetterstedt, 1839), kleine stipbladroller; *Swammerdamia caesiella* (Hübner, 1796), egale duifmot, en *Diurnea fagella* (Denis & Schiffermüller, 1775) voorjaarskortvleugelmot. Tevens troffen we kokers aan op berk. *Coleophora milvipennis* (Zeller, 1839), spatel-berkkokermot, is een algemene en, door de vorm, goed herkenbare kokermot, vanaf de bovenzijde van het blad zijn de vraatsporen van de rups te zien en aan de onderzijde is de koker te vinden. Een minder algemene soort die we zagen is *C. betulella* (von Heinemann, 1877), witte berkenkokermot. Deze kokers zitten (meestal) aan de bovenzijde van het blad en ‘grazen’ daarvan (Figuur 6).

Op eik (*Quercus* sp.) komen ook veel soorten mineerders voor en hiervan zagen we er ook een aantal, zoals *Bucculatrix ulmella* (Zeller, 1848), eikenooglapmot; *Ectoedemia albifasciella* (von Heinemann, 1871), gewone eikenblaasmijnmot; *Tischeria ekebladella* (Bjerkander, 1795), gewone eikenvlekmot, en *T. dodonaea* (Stainton, 1858), bruine eikenvlekmot. Naast de minerende soorten vonden we op eik ook de rupsen of de sporen van rupsen op de bladeren. Zoals *Acrobasis consociella* (Hübner, 1813), eikentopspinselmot; *Carcina quercana* (Fabricius, 1775), vuurmot; *Cnephasia longana* (Haworth, 1811), topbladroller; *Teleiodes luculella* (Hübner, 1813), maanpalpmot, en *Gypsonoma dealbana* (Frolich, 1828), loofboombladroller.

Een soort die ik nog niet eerder als mijn gevonden had was *Heliozela sericiella* (Haworth, 1828), eikenzilvervlekmot, en dan is het mooi dat je met zoveel mensen en kenners op pad

bent die zo'n soort wel kunnen vinden. Mogelijk vallen de bladeren door de aantasting van de rups in de bladsteel eerder af, dus was er de tip van Ben om de afgefallen bladeren te bekijken, zeker als in augustus/september als er nog niet heel veel bladeren liggen (Fig. 7).

FIGUUR 7. Mijn van de eikenzilververlekmot, *Heliozela sericiella*. Rysterbosk, 27.ix.2025.

FIGUUR 8. Rups van het kroonvogeltje, *Ptilodon capucina*. Rysterbosk, 27.ix.2025.

Tijdens de excursie kijken we niet alleen naar de microvlinders, ook de rupsen van de macrovlinders blijven niet onopgemerkt. Zo zagen we een mooie rups van *Euthrix potatoria* (Linnaeus, 1758), rietvink; alsook rupsen van *Earias clorana* (Linnaeus, 1761), kleine groenuil; *Lacanobia oleracea* (Linnaeus, 1758), groente-uil; *Hemithea aestivaria* (Hübner, 1799), kleine zomervlinder, en *Ptilodon capucina* (Linnaeus, 1758), kroonvogeltje (Fig. 8).

Rond een uur of vier kwam er een eind aan de excursie en na het doorlopen van alle waarnemingen zijn we deze dag uitgekomen op 111 soorten nachtvlinders en 4 soorten dagvlinders. Van de 111 soorten nachtvlinders zijn er 32 nieuw voor het excursiegebied (bron www.waarneming.nl en www.verspreidingsatlas.nl). Dit laat dus maar goed zien dat het zoeken naar bladmineers kan zorgen voor een verrijking van kennis over de soorten in een gebied. We hebben deze dag nog veel meer soorten gevonden dan in het verslag genoemd worden. Een soortenlijst is te vinden op:

https://vlinderseeland.nl/berichten-2025/20250927_bladmineerdersexkursie

Wil je meer weten over bladmineerders check dan het document dat Ben van As, Tymo Muus en Violet Middelman en Remco Vos hebben samengesteld, zie [hiervoor deze link](#).

Wij danken It Fryske Gea voor de medewerking en dat wij in hun gebied de excursie konden houden.

Bronnen

<http://www.microvlinders.nl/>

<https://bladmineerders.nl/introduction/mines/?lang=en>

<https://www.vlinderstichting.nl/vlinders>

<http://www.lepiforum.de/lepiwiki.pl>

Smart, B. 2018. Micro-moth field tips. A Guide to Finding the Early Stages in Lancashire and Cheshire. Lancashire & Cheshire Fauna Society, UK.

NIEUWE EN BIJZONDERE WAARNEMINGEN IN DEN HELDER IN 2024

Klaas Kaag

Klaas Kaag gaf, mede namens Willem Bruul, een overzicht van nieuwe (en bijzondere) waarnemingen in Den Helder (incl. Julianadorp) in 2024. Dat begon al op 29 maart, toen Willem een zwartvlekspikkelspanner, *Menophra abruptaria* (Thunberg, 1792), op het laken kreeg in Mariëndal (Fig. 1). Deze zuidelijke soort wordt deze eeuw steeds vaker gezien. Op 20 april verzamelde Willem zaadbollen van kaardebol op de dijk langs de Waddenzeekust bij het Kuitje. Dat leverde eind april 3 mannetjes en een vrouwtje op van wat na controle van de genitaliën de kaardebolbladroller, *Endothenia gentianaeana* (Hübner, 1799) bleek te zijn (Fig. 2). Het is een soort die nog steeds vooral in het zuidwesten gezien wordt, maar ook steeds meer elders in het land, al zijn er best wel veel foute determinaties. Kort daarna ving Willem een vrouwtje van de schijn-sparspanner, *Thera britannica* (Turner, 1925), op licht op Noorderhaven, het terrein van een zorginstelling (Fig. 3). Deze vlinder wordt tegenwoordig niet alleen meer op de hogere zandgronden met grote spar-aanplantingen gezien, maar ook in het westen en op de Waddeneilanden, waar sparren veel minder algemeen (en vitaal) zijn.

FIGUUR 1. Zwartvlekspikkelspanner, *Menophra abruptaria*. Den Helder, Mariëndal, 29.iii.2024. Foto: Willem Bruul.

FIGUUR 2. Kaardebolbladroller, *Endothenia gentianaeana*. Den Helder, het Kuitje, ex larva, 20.iv.2024. Foto: Klaas Kaag.

Lichten langs de Waddenzee levert weer andere soorten op dan het duin. Op 8 juni stond Willem met het laken bij het Kuitje, waar hij de zultbladroller, *Phalonia affinitana* (Douglas, 1846) ving (Fig. 4). Deze soort wordt vooral gezien in de Zeeuwse delta en langs de Waddenzee, al zwerven ze ook wel verder het land in.

Op de bijeenkomst meldde ik de brede geelvlekwortelmot, *Dichrorampha alpinana* (Treitschke, 1830), maar de resultaten van DNA analyse door in het kader van het ARISE-programma bevestigen Tymo's vermoeden dat het ging om de geelvlekwortelmot, *Dichrorampha flavidorsana* (Knaggs, 1867). Ik ving hem in 2000 in Den Helder. Willem ving op 12 augustus het tweede exemplaar van deze niet-alledaagse verschijning in deze regio (Fig. 5).

FIGUUR 3. Schijn-sparspanner, *Thera britannica*. Julianadorp, 1.v.2024. Foto: Willem Bruul.

FIGUUR 4. Zultebkladroller, *Phalonidia affinitana*. Den Helder, Het Kuitje, 8.vi.2024. Foto: Klaas Kaag.

FIGUUR 5. Geelvlekwortelmot, *Dichrorampha flavidorsana*. Den Helder, 12.viii.2024. Foto: Willem Bruul.

FIGUUR 6. Wingerdpijlstartaar, *Hippotion celerio*. Den Helder, Mariëndal, 7.x.2024. Foto: Willem Bruul.

Er was onlangs ook enige discussie op de Ter Haar app over de aanwezigheid van de zwarte witvleugeluil, *Aporophyla nigra* (Haworth, 1809) in het noorden. Op 5 oktober 2024 zat er bij Willem een in de val, midden in de stad (Fig. 7). Op de kaart is te zien dat de soort niet eens zozeer naar het noorden opschuift, maar meer naar de kust.

Niet helemaal de eerste, Lempke meldt in 1959 een ongedateerde waarneming door Jonker in Supplement 6 van de Catalogus, maar wel spectaculair was de vangst van een wingerdpijlstartaar, *Hippotion celerio* (Linnaeus, 1758) op 7 oktober, door Willem in Mariëndal (Fig. 6). Een zeldzame soort, die in 2024 op veel plaatsen in het land is waargenomen.

Eveneens op 7 oktober kon ik zelf eindelijk eens een duit in het zakje doen met een exemplaar van *Musotima nitidalis* (Walker, 1866) tussen de klimopstruikjes op het plein voor mijn huis (Fig. 8). Deze soort komt oorspronkelijk uit Nieuw-Zeeland en Australië en

heeft inmiddels de naam varenhobbit gekregen. Dit kon Willem natuurlijk niet op zich laten zitten, dus die verschalkte er op 25 oktober eentje op smear in de Donkere Duinen en afgelopen donderdag 9 oktober 2025 weer een exemplaar. Uit arren moede ben ik toen maar mijnen gaan zoeken, wat op 29 oktober 2024 een mijn (met rups) opleverde van de gewone zebramot, *Parornix devoniella* (Stainton, 1850) op hazelaar. Op waarschijnlijk *Hypericum calcynum* in een groenstrook bij het winkelcentrum vond ik op 6 november mijnen van de hertshoimineermot, *Fomoria septembrella* (Stainton 1849). Opvallend is hoe anders de mijnen er op dit grote blad uit zien (Fig. 9), vergeleken met de mijn op de kleine blaadjes van bijv. Sint Janskruid, *Hypericum perforatum* (Fig. 10), dat in Den Helder overigens nauwelijks te vinden is en waar ik tot nu toe de mijnen ook niet op gevonden heb.

FIGUUR 7. Zwarte witvleugeluil, *Aporophyla nigra*. Den Helder, 5.x.2024. Foto: Willem Bruul.

FIGUUR 8. Varenhobbit, *Musotima nitidalis*. Den Helder, 7.x.2024. Foto: Klaas Kaag.

FIGUUR 9. Mijn van de hertshoimineermot, *Fomoria septembrella*, op *Hypericum calcynum* (?). Den Helder, 9.xi.2024. Foto: Klaas Kaag.

FIGUUR 10. Mijn van de hertshoimineermot, *Fomoria septembrella*, op *Hypericum perforatum*. Schoorl, 17.x.2023. Foto: Klaas Kaag.

FIGUUR 11. Dubbelpijl-uil, *Graphiphora augur*. Den Helder, 3.vii.2025.
Foto: Klaas Kaag.

Niet alle nieuws komt bij ons vandaan overigens. De dubbelpijl-uil, *Graphiphora augur* (Fabricius, 1775), lijkt het binnenland te verruilen voor de kust. De eerste werd in 2022 gezien tijdens controle van een vleermuiskast. Sinds 2024 zien we ze regelmatig op smeer in Mariëndal (Fig. 11), een in 1985 aangeplant (park)bos op voormalig weiland, gedomineerd door els en esdoorn. Ook de oleanderpijlstaart, *Daphnis nerii* (Linnaeus, 1758) verscheen ineens op waarneming.nl en bleek op 14 augustus een huis binnengevlogen te zijn net ten noorden van Mariëndal. De tapijtmot, *Trichophaga tapetzella* (Linnaeus, 1758), tenslotte werd op 12 december aangedragen door Marcel Wijnalda van milieucentrum de Helderse Vallei. De vlinders verschenen na het ontdooien van ingevroren braakballen van kerkuil.

Bronnen

Lempke, B.J. 1959. Catalogus der Nederlandse Macrolepidoptera (Zesde Supplement).
Tijdschrift voor Entomologie 102(1): 57-134.

DE MOEILIK TE DETERMINEREN VLINDERS VAN NEDERLAND: *HADENA COMPTA* EN *H. CONFUSA* (NOCTUIDAE)¹

Gerrit Tuinstra

Inleiding

De witband-silene-uil, *Hadena compta* (Denis & Schiffermüller, 1775) en de gevlekte silene-uil, *H. confusa* (Hufnagel, 1766) zijn twee erg op elkaar lijkende soorten waarvan de vliegtijd in mei begint en voor de eerste doorloopt tot in juli en de tweede tot in augustus.

De witband-silene-uil komt verspreid over Nederland voor en wordt o.a. in stedelijk gebied gezien, waar de tuinplant duizendschoon (*Dianthus barbatus*) een bekende voedselplant is. Daarnaast leven de rupsen op anjersoorten waaronder steenanjer (*Dianthus deltoides*) en blaassilene (*Silene vulgaris*) (Groenendijk *et al*, 2015; Voogd, 2019).

De gevlekte silene-uil was in het verleden algemener, met name in het midden van Nederland, maar tegenwoordig is het een zeer zeldzame soort die mogelijk inmiddels uit Nederland verdwenen is. De waardplanten zijn diverse silenesoorten (Groenendijk *et al*, 2015). Voogd (2019) geeft aan dat blaassilene mogelijk de enige voedselplant in ons land is. Echter, het in figuur 1 afgebeelde mannetje is gekweekt uit een rups op echte koekoeksbloem (*Silene flos-cuculi*), dus ook dit is een voedselplant in onze omgeving. In Drenthe vloog *H. confusa* tot begin deze eeuw op plekken waar destijds grote hoeveelheden echte koekoeksbloem groeiden, maar geen blaassilene bekend was.

Uiterlijk

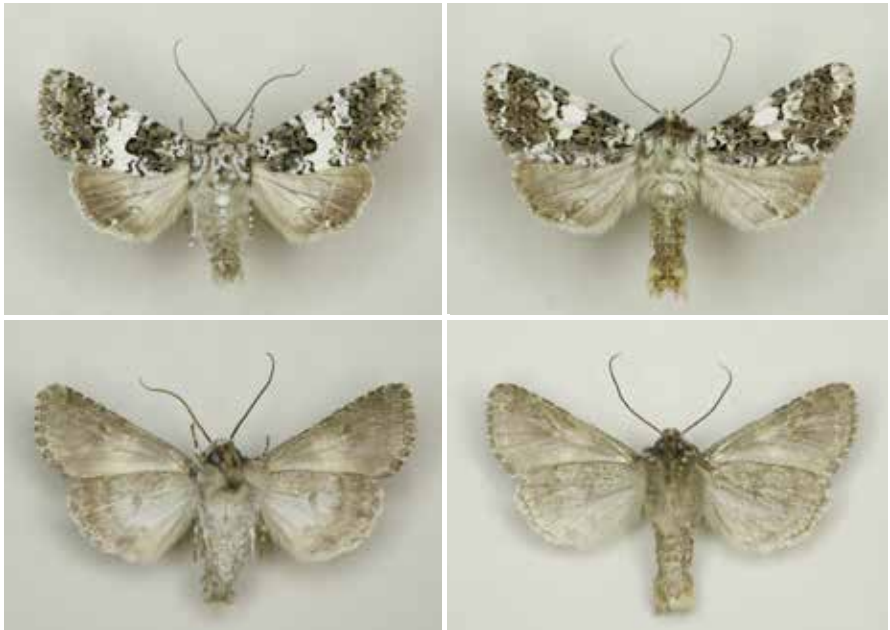
Bij beide soorten zijn er geen uiterlijke verschillen tussen het mannetje en vrouwtje, met uitzondering van de vorm van de achterlijfspunt, die bij het mannetje vlak of afgerond is en bij het vrouwtje puntig. In ieder geval bij collectie-exemplaren is dit goed te zien (zie figuur 1).

FIGUUR 1. *Hadena confusa*. Links: mannetje (Kortenhoef, e.l. 21.iv.1945, leg. C. Doets); rechts: vrouwtje (Haarlem, 6.vi.1930, leg. Van Wisselingh). Col. NCB Naturalis (nrs. ZMA.INS.1098818 & ZMA.INS.1107778). Foto's: R. de Vos.

¹ Groep 128.

In eerste opzicht lijken *H. compta* en *H. confusa* erg op elkaar, maar toch hoeft het onderscheid beslist geen probleem te zijn. De Nederlandse namen van beide soorten, waarvan twee mannetjes afgebeeld worden in figuur 2, helpen al bij het onderscheid.

FIGUUR 2. Links: *Hadena compta* (Drachten, 2002, leg. H. Meijer); rechts: *H. confusa* (Drentse Aa, 25.v.2009, leg. G. Tuinstra). Col. en foto's G. Tuinstra.

De onderzijden vertonen geen – voor determinatie – bruikbare verschillen, maar de bovenzijden wel. Bij *H. compta* is een witte middenband aanwezig, halverwege op de voorvleugel, van voor- tot achterrand. Vaak is deze in het geheel aaneengesloten, maar soms bestaat de band uit een serie witte vlekken die zo goed als tegen elkaar aan liggen.

FIGUUR 3. Natuurlijke houding van de beide *Hadena*'s.

Links: *Hadena compta*. Sneek, 1.vi.2021.

Foto: A. Saunders.

Rechts: *H. confusa*. Sollieres (France), 25.vi.2024. Foto: M. Henry.

Bron: observado.org, cc-by-nc-nd.

Bij *H. confusa* is de witte middenband niet volledig, waarbij het deel grenzend aan de achterrand ontbreekt. Aan weerszijden van deze onderbreking liggen kleine witte vlekken alsook in de vleugelpunt (apex). Deze laatste witte vlek is bij *H. compta* niet of veel minder duidelijk aanwezig. Met de verscheidenheid aan witte vlekken is *H. confusa* een bontere vlinder dan *H. compta*. In figuur 3 worden beide soorten in natuurlijke houding getoond.

Genitaliën

Aan de hand van het uiterlijk van de vlinders kan een goede determinatie gemaakt worden. Onderzoek aan de genitaliën is daarvoor dus niet nodig. Toch worden hieronder de genitaliën weergegeven, te beginnen met de mannetjes, in de Figuren 4 en 5.

FIGUUR 4. Genitaliën mannetjes. Links: *H. compta* (Melick, 23.vi.1975, leg. M. Franssen, gen. prep. en foto C. Gielis). Rechts: *H. confusa* (mannelijke uit figuur 1. Gen. prep. en foto R. de Vos). De phallussen uit deze genitaliën worden weergegeven in Fig. 5. In het genitaal van *H. confusa* (rechts) is het juxta nog aanwezig (A), bij *H. compta* (links) niet, maar dat is zichtbaar in Fig. 5.

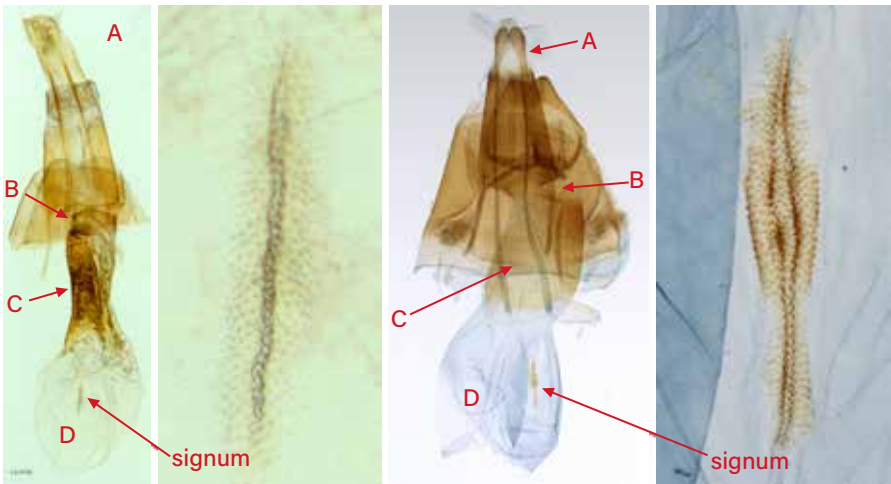
In de vorm van bv. de valven van beide soorten zitten kleine verschillen. Duidelijke verschillen zijn zichtbaar in de vorm van het juxta (A), de lengte van de cornutus (B) in de phallus en de verhouding tussen de lengte van de cornutus ten opzichte van de lengte van het cluster van stekels (C) in de phallus (bron: website Britishlepidoptera):

- A: het juxta heeft bij *H. compta* een ronde vorm, terwijl deze veel vierkanter is bij *H. confusa*,
- B: in de phallus van *H. compta* bevindt zich een lange, sterk gebogen cornutus, terwijl *H. confusa* een juist heel gedrongen, korte cornutus heeft en
- C: de lengte van het cluster van stekels is bij *H. compta* kleiner dan de lengte van de cornutus en bij *H. confusa* groter.

De genitaliën van de vrouwtjes worden weergegeven in Figuur 6.

FIGUUR 5. Phallogen van de mannetjes van *H. compta* (links; inclusief juxta) en *H. confusa* (rechts, met uitgeblazen vesica), uit de genitaliën van de vlinders uit Fig. 4.

FIGUUR 6. Linker twee afbeeldingen: genitaliën vrouwtjes *H. compta* (Melick, 27.vi.1976, leg. M. Franssen, gen. prep. en foto's C. Gielis). Rechter twee afbeeldingen: genitaliën *H. confusa* (vrouwtje uit Fig. 1. Gen. prep. en foto's R. de Vos).

Een aantal verschillen in de vrouwelijke genitaliën (Hacker, Ronkay & Hreblay, 2002) is als volgt:

- A: de ovipositor van *H. confusa* is smaller dan die van *H. compta* (maar op de afbeelding in Fig. 6 is dit niet goed te zien);

- B: de ductus bursae van *H. compta* is zeer kort en deze is breed; bij *H. confusa* is deze ook kort, maar relatief smal;
- C: het eerste (distale) deel van de corpus bursae is bij *H. compta* smaller dan bij *H. confusa*; bij beide soorten is dit deel van de corpus bursae sterk gesclerotiseerd en het ligt duidelijk afgescheiden van het laatste (proximale), vliesachtige deel (D) van de ductus bursae, waarin het signum ligt;
- Signum: het signum van *H. compta* bestaat uit één vrij rechte en smalle, ‘bepukkelde’ band, terwijl het signum bij *H. confusa* onregelmatiger is en uit drie smalle, bepukkelde banden bestaat.

Dankwoord

Een woord van dank gaat uit naar Cees Gielis, Mireille Henry, Andy Saunders en Rob de Vos voor diverse in dit artikel gebruikte foto’s en naar Maurice Franssen en Klaas Kaag voor het verstrekken van literatuur en hun aanvullingen en correcties op het manuscript van dit artikel.

Bronnen

Groenendijk M, Van der Meulen J, Veraghtert W & Groenendijk D 2015. Nachtvinders, de nieuwe veldgids voor Nederland en België. Kosmos.

Hacker H, Ronkay L en Hreblay M 2002. Noctuidae Europaeae, volume 4 Hadeninae I. Entomological press.

Voogd J 2019. Het nachtvlinderboek. KNNV uitgeverij.

Website Britishlepidoptera (<https://britishlepidoptera.weebly.com/>).

SEL LEZING: OOG VOOR LEVENSWIJZEN

Tymo Muus

Deze presentatie werd gehouden tijdens het congres van de Society for European Lepidopterology (SEL) van 18-23 augustus 2025 te Svatý Jan pod Skalou, Tsjechië; de Nederlandse variant werd gepresenteerd in de najaarsbijeenkomst in Amersfoort op 11 oktober 2025. In deze presentatie wordt benadrukt hoe essentieel het is om niet alleen naar volwassen vlinders te kijken, maar vooral naar hun verborgen onvolwassen stadia. Veel vlinders brengen het grootste deel van hun leven door als ei, rups of pop, maar juist over die stadia weten we opvallend weinig. Dat gebrek aan kennis is problematisch, want rupsen bieden vaak duidelijkere kenmerken voor herkenning, leveren cruciale informatie voor taxonomie en vertellen ons welke waardplanten en microhabitats soorten écht nodig hebben. Bovendien zijn ze onmisbaar voor monitoring, omdat mijnen, spinsels en vraatsporen soms veel gemakkelijker te vinden zijn dan de vlinders zelf. In tijden van biodiversiteitsverlies en klimaatverandering is het begrijpen van levenswijzen relevanter dan ooit; de ontwikkeling van rupsen reageert immers snel op temperatuur, vochtigheid en plantkwaliteit en kan zo verschuivingen in ecosystemen zichtbaar maken.

De presentatie gaat in dit geval in op de microvlinders. Veel informatie van deze soorten is echter verouderd en versnipperd. Een groot deel van wat we denken te weten komt uit 19^e- en vroeg-20^e-eeuwse literatuur, terwijl moderne veldgegevens schaars zijn. Vooral bij micro's is de kennis van voedselplanten vaak gebaseerd op kunstmatige kweek, waardoor natuurlijk gedrag onbekend blijft. Door de enorme soortenrijkdom – er zijn meer dan tweeduizend microvlindersoorten in Nederland en België – is gericht veldonderzoek noodzakelijk, maar tegelijk een enorme uitdaging.

Om deze hiaten te vullen, heeft een kritische literatuurstudie plaatsgevonden en is er flink wat veldwerk verricht om gegevens te verzamelen. Waardplanten worden opnieuw beoordeeld op betrouwbaarheid, oude claims worden gecontroleerd, en via een speurdersaanpak – gekscherend omgedoopt tot “C.S.I.”, oftewel Clue-based Species Investigation, waarbij verspreiding, vliegtijd en ecologie van verwante soorten worden gebruikt om te voorspellen waar rupsen te vinden zijn. Gedetailleerde documentatie van rupsen, plantdelen en vraatsporen zorgt ervoor dat gegevens verifieerbaar blijven en opnieuw gebruikt kunnen worden.

Deze aanpak leverde een ongekende hoeveelheid nieuwe kennis op: ruim duizend soorten microvlinders werden gekweekt, voor ongeveer 360 soorten werd in Nederland voor het eerst een rupsenvondst gedaan, meer dan duizend voedselplanten werden bevestigd en 175 levenswijze-beschrijvingen werden voor het eerst vastgelegd of bijgesteld. De resultaten worden samengebracht in het Handboek Motten.

De presentatie illustreert het belang van die kennis met diverse voorbeelden. Een vaker besproken soort, zoals de valkruidmineermot, *Digitivalva arnicella* (von Heyden, 1863), een soort die afhankelijk is van valkruid (*Arnica montana*) kon pas effectief beschermd worden nadat zijn ecologie opnieuw was onderzocht. Onderzoek aan de triangelbladroller, *Aethes triangulana* (Treitschke, 1835), die uitsluitend verbonden is aan langbladige ereprijs (*Veronica longifolia*), toont hoe het vinden van rupsen maakt dat beheerders met een paar simpele maatregelen de soort al kunnen stimuleren. Ook worden een aantal voorbeelden genoemd van rupsen die ontdekt zijn door de zgn. C.S.I. methode, zoals de ontdekking van de tot nu toe nog onbeschreven rupsen van de donkere zwartwitmot, *Ethmia chrysopyga* Zeller, 1844, en het puntneusje, *Hypochalcia ahenella* (Denis & Schiffermüller, 1775). Zelfs taxonomische problemen worden opgelost via levenswijzen, zoals bij het *Coleophora supinella*-complex, waar bleek dat sommige oude meldingen in werkelijkheid *Coleophora brunneosignata* Toll, 1944, betroffen. Daarbij is een nieuw gevonden voedselplant heel belangrijk gebleken bij het onderscheid tussen deze twee soorten.

Het geheel maakt duidelijk dat een betere kennis van levenswijzen tot een beter begrip leidt van vlinders, waaronder hun herkenning, voorkomen en eventuele maatregelen ter bescherming. Wie de natuur wil beheren, soorten wil behouden of taxonomische vragen wil beantwoorden, kan niet om hun levenswijzen heen.

VERSLAG NAJAARSBIJENKOMST SECTIES SNELLEN EN TER HAAR 15 NOVEMBER 2025 TE LEIDEN (NATURALIS)

Maurice Franssen en Remco Vos

Aanwezig (43 personen)

Guido Band, Gerard Bergsma, Jan Boers, Stieneke Bontsema, Frits Bruijn, Guus Dekkers, Louis van Deventer, Maurice Franssen, Wim Gerritsen, Edo Goverse, Marja van der Grift, Hans Groenewoud, Harry Groenink, Carel ten Ham, Joost van den Heuvel (gast), Jelle Jacobsen, Maurice Jansen, Dity Jongsma, Klaas Kaag, Trees Kaizer, Jari Kampjes, Maja de Keijzer, Rayan Majoor, Tymo Muus, André Nagelhout, Charles Naves, Erik van Nieukerken, Julian Overweg, Jurate De Prins, Willy De Prins, Rob Rossel, Johan Schipperen, Rob Schouten, Lisa Schuart (gast), Jannie Sinnema, Siep Sinnema, Gerrit Tuinstra, Anneke van der Veen, Rob de Vos, Remco Vos, Sylvia de Vries, Reinder Wijma, Luc Willemse.

Opening

De dagvoorzitter Klaas Kaag heet iedereen hartelijk welkom op deze speciale bijeenkomst. Het is in feite een uitgestelde bijeenkomst vanwege het 40-jarig jubileum van de sectie Snellen en het 25-jarig jubileum van de sectie Ter Haar. Die was vorig jaar gepland maar dat kon toen niet doorgaan omdat de ruimte waar we nu zitten in gebruik was voor de *Triceratops*-tentoonstelling.

Klaas memoreert nog eens dat de secties betrokken zijn in een fusieproces. Alle leden zullen over een paar maanden een enquête krijgen waarin hun mening gevraagd wordt over de fusie. Nadat de uitslag van de ledenraadpleging bekend is geworden en men besloten heeft tot een fusie en oprichting van de nieuwe sectie en deze besproken is in beide secties, zal een werkgroepje aan de slag gaan om zich te beraden over wat de gefuseerde sectie zou kunnen doen, en welke wensen er leven onder de leden. De groep bestaat uit Tymo Muus, Cees Gielis en Julian Overweg. Er wordt nog een lid gezocht uit de sectie Ter Haar; wie interesse heeft kan zich melden bij een van de groepsleden.

Faunistische mededelingen (voorzover niet als artikel aanwezig in deze Franje)

Erik van Nieukerken vertelt over zijn onderzoek aan wilgenmineermotten uit de families Nepticulidae (dwergmineermotten) en Gracillariidae (mineermotten). DNA onderzoek heeft uitgewezen dat er verschillende soorten schuil gaan onder een paar gewone species. Een publicatie is in voorbereiding.

Rondleiding door de collectie

Het hoogtepunt van de dag was een rondleiding door de vlindercollectie In Naturalis, onder leiding van Rob de Vos en Erik van Nieukerken. In kleine groepen konden de aanwezigen genieten van de welgevulde dozen met micro- of macrovlinders, afhankelijk van de belangstelling van de deelnemers. Zie ook het achterblad van deze Franje. Bij deze willen we Rob nogmaals heel hartelijk danken voor alle inspanningen om deze excursie mogelijk te maken!

DE SAMENWERKING TUSSEN DE NEV EN NATURALIS TEN BEHOEVE VAN DE INSECTEN

Luc Willemse (tekst en foto)

In 2010 werd het huidige Naturalis Biodiversity Center (Naturalis) opgericht door de samenvoeging van het “oude” Naturalis met het Zoölogisch Museum Amsterdam (ZMA), het Nationaal Herbarium Nederland en collecties van Wageningen Universiteit (WUR). Naast de ingrijpende gevolgen van de fusie voor collecties en het personeel, had de oprichting van het huidige Naturalis in 2010 ook directe gevolgen voor de NEV. Met name voor de bibliotheek van de NEV, die in een van de gebouwen van het ZMA aan de Plantage Middenlaan stond opgeslagen, moest een oplossing gezocht worden. Dat heeft een aantal jaren geduurd en na veel heen en weer gepraat werden Naturalis en de NEV het in 2014 eens om de bibliotheek van de NEV ook onder te brengen in het gebouw van Naturalis in Leiden. De gesprekken resulteerden in twee ondertekende documenten, namelijk de bruikleenovereenkomst voor de NEV-bibliotheek en, zeker zo belangrijk, een samenwerkingsovereenkomst tussen Naturalis en NEV. Om met de laatste te beginnen, Naturalis en de NEV spraken af om samen te gaan werken op het vlak van de entomologie namelijk:

1. **Collecties:** Naturalis belooft om particuliere collecties op te nemen en de NEV belooft dat haar leden hun kennis zullen gebruiken om de collecties van Naturalis toegankelijk te maken door sorteren, identificeren, selecteren en opstellen van materiaal.
Opm.: Door toegenomen (inter-)nationale wet- en regelgeving sinds 2014 en een recente aanscherping van het acquisitiebeleid bij Naturalis is de opname van collecties minder vanzelfsprekend geworden. Naturalis neemt nog steeds collecties op maar is op een aantal punten kritischer geworden. Zie de Vos (2025).
2. **Faciliteiten:** Naturalis biedt faciliteiten aan voor NEV-leden om bijeen te komen en, individueel of als groep, entomologisch onderzoek te verrichten in huisvesting van Naturalis.
Opm.: een voorbeeld hiervan zijn bijvoorbeeld de openstellingsdagen op de derde zaterdag van de maanden met een “r”.
3. **Publicaties en informatievoorziening:** De NEV en Naturalis werken samen op het gebied van het uitgeven van publicaties en andere wijzen van informatievoorziening.
Opm.: voorbeelden hiervan zijn bijvoorbeeld de Entomologische Tabellen, die gemaakt worden in samenwerking met EIS.
4. **Activiteiten:** De NEV en Naturalis in nauwe samenwerking met EIS zullen gezamenlijke activiteiten op entomologisch gebied ontplooiën.
Opm.: concrete voorbeelden hiervan zijn de determinatiedagen (zie Fig. 1) die hopelijk van 2026 weer regelmatig georganiseerd gaan worden, en de samenwerking in projecten als ARISE en Verborgen Stadsnatuur.

De bruikleenovereenkomst tussen Naturalis en de NEV voor de NEV-bibliotheek is aangegaan voor een periode van 25 jaar en houdt in:

De NEV geeft haar bibliotheek onder onderstaande voorwaarden in bruikleen aan Naturalis. Naturalis zal de NEV-bibliotheek als een goed huisvader beheren, waaronder begrepen dat Naturalis de bibliotheek huisvest onder voor bibliotheken adequate bewaaromstandigheden, met speciale aandacht voor kwetsbare, waardevolle en unieke werken.

Wat betreft de voorwaarden, daaronder vallen bijvoorbeeld: ruimte voor de bibliotheek en het archief, inventarisatie van nieuwe boeken en het assisteren van NEV leden bij het zoektocht naar (pdf's van) publicaties.

Ieder jaar vindt in het voorjaar een evaluatiegesprek plaats tussen Naturalis en de NEV om te zorgen dat de samenwerking optimaal blijft en dat beide partijen elkaar over en weer in kunnen lichten over relevante ontwikkelingen etc. Mocht u, naar aanleiding van dit stuk vragen hebben rondom de samenwerking tussen de NEV en Naturalis of suggesties hebben voor onderwerpen die wellicht tijdens een evaluatiegesprek aandacht behoeven laat het weten via een mail naar secretaris@nev.nl.

FIGUUR 1. Determinatiedag Hymenoptera 13 januari 2024.

Bron

De Vos, R. 2025. Collectieprofiel en verzamelbeleid: kan ik straks nog wel mijn verzameling kwijt? Franje 28(55): 14-18.

DE VLINDERCOLLECTIE IN NATURALIS

Rob de Vos

De eerste entomoloog

Een vlindercollectie is natuurlijk onlosmakelijk verbonden met entomologie, en de eerste “echte” entomoloog is zonder twijfel Maria Sybilla Merian (1647-1717). Zij had een realistische kijk op metamorfose: vlinders ontstaan niet zomaar uit aarde. Zij kweekte en verzamelde Nederlandse vlinders maar reisde later met haar twee dochters naar Suriname en bestudeerde daar de lokale vlinderfauna. Haar tekeningen van vlinders, rupsen en poppen zijn wereldberoemd (zie afbeelding rechts). Naturalis bezit een complete uitgave van haar Surinaamse werk. Het is niet duidelijk waar haar vlinders beland zijn, mogelijk bij Sloane, Linnaeus of misschien zelfs wel de Nederlandse entomoloog Cramer.

Vroege verzamelingen

Levinus Vincent (1658-1727) was een van de eersten die een verzameling aanlegde en die publiekelijk tentoonstelde (“het wondertooneel der nature”, 1706 en 1716). Mogelijk had hij materiaal van Merian en Sloane. De oudste verzameling die bewaard is gebleven is die van deze Sir Hans Sloane (1660-1753), hij bewaarde vlinders tussen mica plaatjes. Zijn vlinders zijn te vinden in het British Museum of Natural History, tegenwoordig Natural History Museum London geheten. Dit zeer prestigieuze museum bezit een groot aantal type-exemplaren van vlinders.

Naturalis

De oorsprong van Naturalis Biodiversity Center ligt in het Rijksmuseum voor Natuurlijke Historie (RMNH) in Leiden. Van 1820-1912 was dat gevestigd in de Hof van Zessen aan de Papengracht, van 1912-1998 aan de Raamsteeg en vanaf 1998 in de huidige locatie aan de Darwinweg. Een ander belangrijk vlindermuseum was het Zoölogisch Museum in Amsterdam (ZMA), oorspronkelijk gevestigd in Natura Artis Magistra (1898-1949), daarna de Zeeburgerdijk (1949-1975) en uiteindelijk aan de Mauritskade en de Plantage Middenlaan. In 2011 verhuisde de collectie naar Leiden, evenals de veel kleinere vlindercollectie van Wageningen Universiteit, en daarmee werd Naturalis het centrale vlindermuseum van Nederland.

Indeling van de collectie

Naturalis heeft maar liefst 35.558 laden met Lepidoptera. Er zijn 48.000 Nederlandse dagvlinders en circa 1,9 miljoen exotische dagvlinders. Daarnaast zijn er 950.000 Nederlandse macro-nachtvlinders en circa 740.000 exotische exemplaren. De microvlinders zijn ook goed vertegenwoordigd met ongeveer 500.000 exemplaren. Er is een centraal registratiesysteem, op ladeniveau en op objectniveau.

Belangrijke collecties

Expedities, zoals die naar Nieuw-Guinea, zijn een belangrijke bron van collectiemateriaal, maar er zijn ook collecties van individuele verzamelaars opgenomen in de “toren” van Naturalis. De belangrijkste worden hieronder genoemd.

Pieter **Cramer** (1721 - 1776) was een koopman in textiel en wol en in feite de eerste Nederlandse entomoloog. Hij is vooral beroemd vanwege zijn serie “De uitlandsche Kapellen” (1775-1782), dat na zijn overlijden is voortgezet door Caspar Stoll en uitgever Jan Willem Calkoen (1782-1813). Cramer heeft 1111 taxa beschreven, zoals de inmiddels uitgestorven *Urania sloanus* Cramer, 1779 (zie afbeelding links), een eendeem van Jamaica. Zie ook het achterblad van deze Franje. De oudste vlinder in Naturalis stamt uit 1775 en komt uit de collectie Cramer.

Samuel Constantinus **Snellen van Vollenhoven** (1816 - 1880) was de tweede voorzitter van de NEV (1852 - 1880), grondlegger van het Tijdschrift voor Entomologie (1857) en conservator in het RMNH (1854 – 1874). Hij heeft 95 taxa beschreven.

Pieter Cornelius Tobias **Snellen** (1832 - 1911)(zie foto rechts) was een handelaar in verf en vernis uit Rotterdam, en eigenlijk de eerste “amateur entomoloog” pur sang. Hij heeft 1138 taxa beschreven. Onze sectie microvlinders is naar hem genoemd.

Lambertus Johannes **Toxopeus** (1894 - 1951) was entomoloog en hoogleraar in Nederlands Indië. Hij was een specialist in Lycaenidae (blauwtjes). Hij nam deel aan de Buru Expeditie (1920-1921) en de 3^e Archbold Expeditie Nieuw Guinea (1938-1939), waarbij meer dan 100.000 insecten werden verzameld. Hij beschreef 203 taxa.

Walter Karl Johann **Roepke** (1882-1961) was directeur van het Midden-Java Proefstation (1908), entomoloog aan het Plantenziektenkundig Instituut in Buitenzorg (Bogor), hoogleraar aan de Landbouwhogeschool Wageningen (1919-1925) en van 1925-1953 hoogleraar Toegepaste Entomologie aan deze hogeschool. Hij publiceerde veel over vlinders van Nederlands Indië/Indonesië. Zijn collectie verhuisde na de Tweede Wereldoorlog van Wageningen naar Leiden (RMNH), met oorlogsschade. Roepke beschreef 402 taxa.

Curt **Eisner** (1890 – 1981) verzamelde zijn gehele leven apollovlinders en bestudeerde de variatie in het vlekkenpatroon. Hij vluchtte voor het fascisme met zijn collectie naar Nederland en dook onder in Eindhoven. Hij liet 72.000 apollovlinder exemplaren na aan RMNH. Daarnaast heeft Naturalis nog 40.000 andere apollovlinders van RMNH, ZMA, Kawasaki en particulieren. Eisner heeft 505 taxa beschreven.

Alexey Nikolajevitsj **Diakonoff** (1907 – 1989) emigreerde in 1923 met zijn ouders van Rusland naar Nederlands Indië. Hij studeerde biologie aan de Universiteit van Amsterdam en werd in 1941 entomoloog in het Museum van Bogor. In 1945 keerde hij terug naar Nederland en bestudeerde de vlinders van Leiden. In 1951 werd hij conservator van de vlinders in het RMNH. Diakonoff specialiseerde zich in microlepidoptera, met name de Tortricidae (bladrollers), en beschreef maar liefst 2379 taxa.

Johan Marie Alexander **van Groenendael** (1896 – 1980) en zijn vrouw A.H. van Groenendael-Krijger woonden van 1931 t/m 1954 in Indonesië. Hij verzamelde in Java, Bali en Flores en kocht vlinders uit Sulawesi, Halmahera, Nieuw Guinea en Australië. Zijn collectie bestaat naar schatting uit 100.000 opgezette vlinders en 300.000 papillotten.

Broeder Henk **van Mastrigt** woonde van 1974 - 2015 in Papua. Zijn collectie van ca. 90.000 exemplaren staat in het museum in Waena, Papua (KSP). Hij was gespecialiseerd in rivierwitjes (*Delias*) en heeft 79 taxa beschreven (inclusief als co-auteur). In Naturalis staan ca. 20.000 exemplaren *Delias* (papillotten en opgezet materiaal).

Belangrijke moderne collecties zijn de Nepticulidae van Erik **van Nieukerken** (169 laden), de kleinste vlindertjes die er zijn (zie afbeelding rechts); de Coleophoridae van Hugo **van der Wolf** (162 laden) en de Pterophoridae en Alucitidae van Cees **Gielis** (211 laden). Daarnaast zijn er nog 500 laden met Procridinae en Zygaeninae waar nog veel overzet- en determineerwerk aan gedaan moet worden.

KLEURVARIATIE IN NACHTVLINDERS: GENETICA EN ECOLOGIE VAN AANPASSINGSVERMOGEN

Lisa Schuart, Freerk Molleman, Thijs Fijen, Bas Zwaan, Bart Pannebakker en Joost van den Heuvel

Wageningen Universiteit, Lab. voor Genetica

Inleiding

Lepidoptera staan bekend om hun kleurrijke vleugels en opvallende patronen. Vaak denken mensen meteen aan dagvlinders, maar ook hun nachtactieve verwanten, de nachtvlinders, vertonen een grote rijkdom aan vormen en kleuren. Die variatie zien we niet alleen tussen soorten, maar ook binnen één soort. Wanneer meerdere kleurvormen naast elkaar voorkomen binnen een soort, spreken we van kleurpolymorfisme.

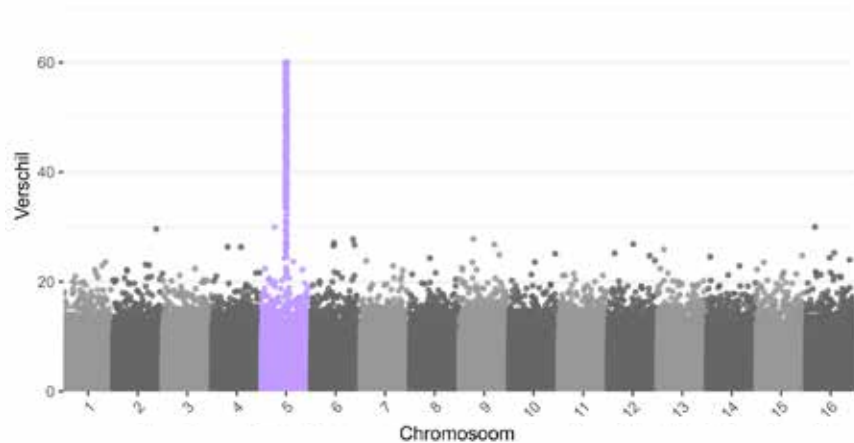

FIGUUR 1. Kleurvormen bij *Noctua pronuba*. Er zijn (waarschijnlijk seksegerelateerde) verschillen per kleurvorm, maar er bestaan drie duidelijke kleur patronen; zilver, geel en donker. Foto's: rechtsboven: Rob de Vos; rechtsmidden: Maurice Franssen; alle andere: Lisa Schuart.

Dit verschijnsel is het onderwerp van mijn PhD-onderzoek: de ecologie en evolutie van kleurpolymorfisme bij nachtvlinders uit de familie Noctuidae. Net zoals mensen verschillende oogkleuren kunnen hebben, kunnen ook nachtvlinders binnen één soort verschillende kleuren vertonen. Zulke verschillen worden doorgegeven van generatie op generatie, en vinden hun oorsprong in het DNA – het instructieboek dat bepaalt hoe een organisme eruitziet. Een duidelijk voorbeeld is de huismoeder, *Noctua pronuba* (Linnaeus, 1758), waarbij drie kleurvormen voorkomen: donkerbruin, geel en zilvergrijs (Fig. 1).

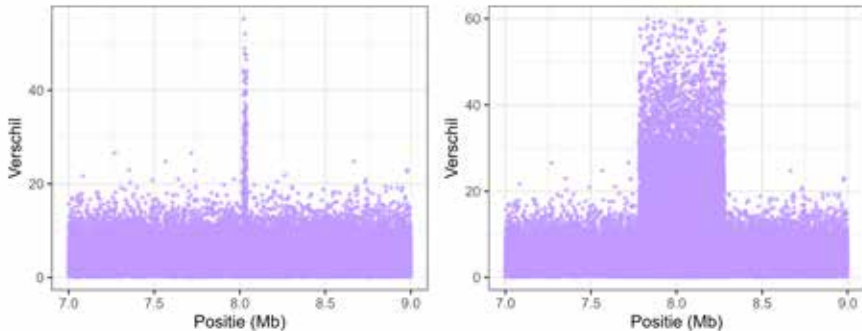
Genetisch onderzoek

Om beter te begrijpen welke genetische verschillen verantwoordelijk zijn voor de kleurvariatie bij nachtvlinders, verzamelen we monsters van verschillende kleurvormen. Het DNA van deze vlinders wordt volledig uitgelezen met behulp van ‘whole-genome sequencing’. We verwachten dat elke kleurvorm een iets ander DNA-profiel laat zien. De resultaten tonen we in een zogenaamde Manhattan-plot (Fig. 2). In deze grafiek stelt elk stipje een genetische markering voor – een plek in het DNA waar vlinders van elkaar kunnen verschillen. Op de horizontale as zie je waar zo’n markering in het DNA ligt; op de verticale as zie je hoe sterk die markering verschilt tussen de kleurvormen. Wanneer de stipjes omhoogschieten, wijst dat op een DNA-regio die waarschijnlijk bijdraagt aan het kleurverschil. De naam ‘Manhattan-plot’ verwijst naar de vorm van de grafiek, die doet denken aan de skyline van Manhattan.

FIGUUR 2. Voorbeeld van een Manhattan plot. Elk stipje stelt een genetische markering voor – een plek in de DNA waar de vlinders kunnen verschillen. Op de horizontale as zie je waar zo’n markering in het DNA ligt; op de verticale as zie je hoe sterk die markering verschilt tussen de kleurvormen. Wanneer de stipjes omhoogschieten, wijst dat op een DNA-regio die waarschijnlijk bijdraagt aan het kleurverschil. Hier zit het verschil duidelijk op chromosoom 5. De rode stippellijn geeft aan vanaf wanneer dit verschil statistisch als significant wordt beschouwd.

Wanneer we zo'n piek vinden, kunnen we inzoomen op die regio om te kijken wat voor soort verandering er in het DNA optreedt (Fig. 3). Denk aan het DNA als een instructieboek: is er maar één letter binnen een woord veranderd (smalle piek), of is er een hele zin herschreven of misschien zelfs omgedraaid (brede piek)? Dit type verandering beïnvloedt de kans dat een genetische variant behouden blijft door de tijd heen – en zelfs gedeeld kan worden tussen soorten.

FIGUUR 3. Close-up van de piek uit Figuur 2. Door verder op de regio van de piek in te zoomen, kunnen we een idee krijgen wat voor soort genetische variant de kleurvariatie bepaalt. Als je aan het instructieboek denkt, zou in a) ergens een letter of een klein woord anders zijn geschreven, terwijl er in b) een hele zin is veranderd, bv. hij is omgedraaid of er is een zin toegevoegd.

Bij *Noctua pronuba* vonden we een duidelijk signaal tussen de lichtere (zilver- en geelvorm) en de donkere kleurvorm; een breed signaal dat suggereert dat er een hele 'zin' verschilt tussen de lichte en donkere kleurvorm. Tussen de twee lichte vormen verwachten we ook een verschil, maar dat is lastiger te detecteren. Dat is te vergelijken met het zoeken naar een ontbrekende letter of een kort woord in een heel boek. Een klein kruisingsexperiment van Cook en Sarsam (1981) ondersteunt dit idee en wijst erop dat er ook tussen de gele en zilveren vormen een genetisch verschil bestaat.

Ecologische betekenis

Waarom zijn kleurverschillen belangrijk? Genetische variatie is voor een soort als een goed gevulde gereedschapskist: hoe meer variatie, hoe beter een soort zich kan aanpassen aan veranderende omstandigheden. Uit Zweeds onderzoek blijkt dat nachtvlindersoorten met veel kleurvariatie hun verspreidingsgebied sneller kunnen uitbreiden dan soorten met weinig variatie (Forsman *et al.*, 2016). In Poolse bossen blijkt bovendien dat polymorfe soorten stabielere populaties hebben: hun aantallen schommelen minder van jaar tot jaar (Molleman *et al.*, 2025). Waarom dat zo is, weten we nog niet precies. Misschien helpt kleurvariatie soorten beter om extreme omstandigheden te doorstaan, of maakt het de populatie minder afhankelijk van één specifieke kleurvorm die gevoelig is voor predatie of temperatuur.

Meedoen aan het onderzoek

Dit jaar hielpen 13 vrijwilligers bij het verzamelen van bijna 1000 nachtvlinders van 30 verschillende soorten. Van sommige soorten ontvingen we meer dan 100 individuen, van andere slechts enkele exemplaren. Op basis daarvan besluiten we begin 2026 welke soorten we opnieuw willen verzamelen. Soorten die alvast hoog op de lijst staan zijn de variabele grasuil *Apamea crenata* (Hufnagel, 1766), de graswortelvlinder *Apamea monoglypha* (Hufnagel, 1766) en enkele *Aporophyla*-soorten (witvleugeluilen).

Iedereen die wil meedoen aan deze zoektocht naar de geheimen van nachtvlinderkleuren kan bijdragen; door waarnemingen en foto's te uploaden bij waarneming.nl of De Vlinderstichting, of door actief te helpen bij het verzamelen voor genetisch onderzoek. Voor dat laatste leveren we potjes en duidelijke instructies over hoe de vlinders bewaard kunnen worden voor DNA-analyse.

Heb je interesse of vragen? Neem dan gerust contact op via lisa1.schuart@wur.nl. Begin 2026 wordt de vernieuwde soortenlijst beschikbaar gesteld.

Bronnen

Cook, L & Sarsam, V. 1981. Polymorphism in the moth *Noctua pronuba* (L.). *Heredity* **46**: 443-447.

Forsman, A, Betzholtz, PE & Franzén, M. 2016. Faster poleward range shifts in moths with more variable colour patterns. *Scientific Reports* **6**: 36265.

Molleman, F, Wąsala, R, Tambay, A, Davis, RB, Ünay, E & Walczak, U. 2025. Larger and polymorphic noctuid moths tend to show less inter-annual abundance variation in the canopy of a temperate forest. *bioRxiv* 2025.03.13.643003.

FIGUUR 4. Lisa Schuart in actie. Foto: Trees Kaizer.

NACHTVLINDERWEEKEND 2025 VECHTDAL

Bert Haamberg en Jari Kampjes

Het gezamenlijke nachtvlinderweekend van secties Ter Haar & Snellen vond afgelopen jaar plaats van vrijdag 27 tot zondag 29 juni 2025. Gedurende een drietal dagen werd het Vechtdal onderzocht op het voorkomen van nachtvlinders. Groepsaccommodatie “De Bonte Koe” te Duffelen vormde gedurende het weekend de uitvalsbasis voor de deelnemers aan het weekend. In totaliteit hadden zich 29 personen aangemeld en daarmee was de accommodatie zo goed als vol. Met een gunstige maanstand (respectievelijk 3% & 8%) leken de voortekenen voor een gunstig vangweekend veelbelovend. Nadat iedereen zich had geïnstalleerd konden de verschillende vangplekken nader worden beschouwd. In het betreffende gebied is een grote verscheidenheid aan biotopen aanwezig met oud (loof)bos, natte heide en hoogveentjes, natte graslanden en trilveen en droog stroomdalgrasland. Nadat eenieder een keuze had gemaakt werden tegen een uur of tien de lakens opgezet. Vrijdagavond 27 juni verliep droog, met nauwelijks bewolking en weinig wind waarbij de temperatuur daalde van ca 17°C naar 15°C. Al vrij snel werden op de gemeenschappelijke groepsapp de eerste leuke waarnemingen gedeeld. Het ging hierbij onder meer om *Drymonia velitaris* (Hufnagel, 1766), zuidelijke tandvlinder (Fig. 1), *Leucodonta bicoloria* (Denis & Schiffermüller, 1775), tweekleurige tandvlinder, *Heterogenea asella* (Denis & Schiffermüller, 1775), kleine slakrups (Fig. 2) en *Mythimna turca* (Linnaeus 1761), tweestreek-grasuil. Van de eerstgenoemde soort is dit momenteel de meest noordelijk voorkomende populatie (www.verspreidingsatlas.nl). Rond een uur of 4 waren de meeste excursiegangers terug op De Bonte Koe.

FIGUUR 1. *Drymonia velitaris* (Hufnagel, 1766), zuidelijke tandvlinder. Arriër Koeland, 23.vi.2024. Foto: Jari Kampjes.

FIGUUR 2. *Heterogenea asella* (Denis & Schiffermüller, 1775), kleine slakrups. 27.vi.2025, Eerder veld. Foto: Bert Haamberg.

FIGUUR 3. De organisatie verzorgt de BBQ op zaterdag 28 juni. Foto: Jannie Sinnema.

Na een goed ontbijt was eenieder in de gelegenheid om de gebieden overdag te bezoeken. Een zeer opmerkelijke vondst werd gedaan in het tunneltje dat onder de N36 loopt. Hier werd een dood imago van *Lycia zonaria*, (Denis & Schiffermüller, 1775), rouwrandspanner vastgesteld. Dit betreft de tweede recente waarneming van de soort in het Vechtdal na een waarneming op 10 maart 2021 te Arriën. Mogelijk heeft de soort een kleine populatie in het Vechtdal. Na de rouwrandspanner perikelen was het rond de klok van vijf tijd om de BBQ aan te steken voor het gezamenlijke diner. We hebben met zijn allen genoten van een lekkere maaltijd (Fig. 3).

Nadat de inwendige mens was versterkt werd het weer tijd voor het voorbereiden van de vangavond die in het verschiet lag. Door het grote aantal vangplekken was iedereen in de gelegenheid om een keer op een locatie naar keuze te gaan staan. Zaterdag 28 juni verliep eveneens droog, het was grotendeels onbewolkt en de temperatuur daalde van ca 20°C naar 18°C. Ook op deze avond werden weer een aantal mooie soorten waargenomen waaronder *Pharmacis fuscunebulosa* (De Geer, 1778), gemarmerde wortelboorder, *Arctornis l-nigrum*, (Müller, 1764), zwarte l-vlinder, *Selagia argyrella* (Denis & Schiffermüller, 1775), goudlichtmot en *Argyresthia abdominalis* (Zeller, 1839), oranje vlekpedaalmot. In totaliteit werden ca 500 verschillende soorten vlinders gezien gedurende het weekend waarbij de verdeling tussen macro en micro met respectievelijk 251 vs 245 nagenoeg gelijk was. Tijdens het weekend zijn van verschillende soorten nieuwe locaties gevonden die bij de beheerder nog niet bekend waren. Als organisatie kijken wij dan ook terug op een zeer vlinderrijk, maar bovenal gezellig weekend, op naar 2026!

FIGUUR 4. Sfeerimpressie van een vlinderopstelling. Zandverstuiving Junne, Arriër Koeland, 27.vi.2025. Foto: Merel Zweemer.

INTERESSANTE MACRO'S EN MICRO'S IN 2025

Gerrit Tuinstra (tekst en foto's)

Aan de hand van foto's in een powerpointpresentatie werden diverse interessante vangsten uit het seizoen 2025 getoond. Als eerste een tweetal soorten uit het Drentse Aa gebied nabij Taarlo. Op 29 mei werd daar de smele-uil, *Photedes minima* (Haworth, 1809) in aantal gevangen (Fig. 1), op de lakens van Anneke van der Veen en de auteur. Een tweede interessante soort was de hengeldwergspanner, *Eupithecia plumbeolata* (Haworth, 1809) (Fig. 2). Naast hengel (*Melampyrum pratense*) is ratelaar (*Rhinantus*) een voedselplant van deze kleine dwergspanner en een van de lakens stond zeer dicht bij een grote groeiplaats van deze plant.

FIGUUR 1. *Photedes minima*, smele-uil. Taarlo, Drentse Aa, 29.v.2025.

FIGUUR 2. *Eupithecia plumbeolata*, hengeldwergspanner. Taarlo, Drentse Aa, 29.v.2025.

FIGUUR 3. *Phibalapteryx virgata*, duinwalstrospanner. Lauwersmeer, 22.vii.2025.

FIGUUR 4. *Rhyacia simulans*, bruine grasuil. Lauwersmeer, 1.vii.2025.

De hierna getoonde soorten waren alle afkomstig uit het Lauwersmeer.

Walstrospanner, *Costaconvexa polygrammata* (Borkhausen, 1794): op 21 april werd het tweede exemplaar voor het Lauwersmeer gevangen.

Duinwalstrospanner, *Phibalapteryx virgata* (Hufnagel, 1767): van deze soort werd op 22 juli het derde exemplaar voor het gebied gevangen. Deze fraaie kleine spanner (Fig. 3) is een karakteristieke kustsoort.

Bruine grasuil, *Rhyacia simulans* (Hufnagel, 1766): deze soort is nu in negen jaren in het Lauwersmeer gezien, maar de laatste vangst dateerde alweer uit 2017! Dit jaar werden drie exemplaren gevangen op 1 juli (Fig. 4).

Astermonnik, *Cucullia asteris* (Denis & Schiffermüller, 1775): op 19 juli verscheen een exemplaar van deze fraaie en forse uil op het witte laken. Eerder werden in het Lauwersmeer uitsluitend rupsen gevonden op zeeaster (*Aster pannonicum*), van deze soort die zeer slecht op licht komt.

Lichte daguil, *Heliiothis viriplaca* (Hufnagel, 1766): twee exemplaren werden op 13 augustus gevangen op licht (Fig. 5). De soort is met de eerdere vangsten uit 2020, 2022 en 2023 pas vrij recent bekend uit het Lauwersmeer.

Kleine hageheld, *Lasiocampa trifolii* (Denis & Schiffermüller, 1775): nieuw voor het Lauwersmeer met de vangst van een mannetje op licht, op 14 augustus.

Absintmonnik, *Cucullia absinthii* (Linnaeus, 1761): ook deze soort werd in 2025 nieuw voor het Lauwersmeer gevonden. Na een winderige avond met een tegenvallende vangst op licht, werden de rupsen op bijvoet gevonden (*Artemisia vulgaris*) met de blacklight-zaklamp, op drie plekken in het gebied, op 25 augustus. Op 6 september werden opnieuw rupsen gevonden elders in het gebied (Fig. 6). Blijkbaar is soort al wijder verbreid dan het vermoeden was.

FIGUUR 5. *Heliiothis viriplaca*, lichte daguil. Lauwersmeer, 13.viii.2025.

FIGUUR 6. Rups van *Cucullia absinthii*, absintmonnik. Lauwersmeer, 6.ix.2025.

Voorts werd een op 7 augustus gevangen spanner getoond (Fig. 7). Het betrof een donker grijs, weinig getekend exemplaar, dat qua bouw overeenkomsten vertoont met de kleine blokspanner, *Pterapherapteryx sexalata* (Retzius, 1783) en zeer waarschijnlijk gaat het om deze soort.

Ook van de geelvleugeluil, *Thalpophila matura* (Hufnagel, 1766), die in het Lauwersmeer algemeen voorkomt, werd een afwijkend exemplaar gevangen, op 2 september. Het grootste deel van de voorvleugels is zeer donker, bijna zwart gekleurd, met een wat lichter grijze, vrij smalle dwarsband (Fig. 8).

FIGUUR 7. Vermoedelijk *Pterapherapteryx sexalata*, kleine blokspanner. Lauwersmeer, 7.viii.2025. **FIGUUR 8.** *Thalpophila matura*, geelvleugeluil. Lauwersmeer, 2.ix.2025.

Tijdens de vorige najaarsvergadering werd de vangst van twee exemplaren van de kleine wilgenuil, *Nycteola asiatica* Krulikovsky, 1904 besproken. Het exemplaar dat op 6 september 2024 gevangen werd, betrof het eerste Nederlandse exemplaar van deze soort. Eén dag later werd een tweede voor Nederland nieuwe soort gevangen: *Aethis lepigone* (Möschler, 1860). Over beide vangsten c.q. soorten en hun verwanten is een artikel geschreven in Entomologische Berichten, waarin *A. lepigone* de Nederlandse naam 'donkere stofuil' heeft gekregen (Tuinstra, 2025). Belangstellenden voor het artikel kunnen zich melden bij de auteur.

Het aantal trekvlinders in 2025 viel ietwat tegen. De meest interessante waren:

- zuidelijke bandspanner, *Nyctosea obstipata* (Fabricius, 1794): een exemplaar op 19 september;
- vlekdaguil, *Heliothis peltigera* (Denis & Schiffermüller, 1775): een exemplaar op 27 augustus;
- Florida-uil, *Spodoptera exigua* (Hübner, 1808): een exemplaar op 31 augustus (Fig. 9);
- blauwvleugeluil, *Peridroma saucia* (Hübner, 1808) (Fig. 10): steeds één exemplaar op 6 en 19 september en 6 oktober.

FIGUUR 9. *Spodoptera exigua*, floridamol. Lauwersmeer, 31.viii.2025.

FIGUUR 10. *Peridroma saucia*, blauwvleugeluil. Lauwersmeer, 6.ix.2025.

Vervolgens werden vier micronachtvlinders getoond, die allen in 2025 nieuw voor het Lauwersmeer gevonden werden:

- bleke vlekwortelmot, *Dichrorampha simpliciana* (Haworth, 1811): vangsten op licht op 24 juli en 13 augustus,
- creme kijkgaatje, *Monopis crocicapitella* (Clemens, 1859): een exemplaar op 11 oktober (bevestigd a.d.h.v. genitaalonderzoek),
- levertvlekmot, *Ancylosis oblitella* (Zeller, 1848): een exemplaar op 24 juli (eveneens een migrant) en
- akenmineermot, *Stigmella aceris* (Frey, 1857): vondst van een aantal mijnen op 8 november.

FIGUUR 11. Verschillende exemplaren van *Catocala fraxini*, blauw weeskinder, uit het Lauwersmeer. Boven: 29.viii.2025; rechts: 27.ix.2025.

Blauw weeskinder, *Catocala fraxini* (Linnaeus, 1758): op 14 augustus verscheen het eerste blauw weeskinder van het seizoen. Op 29 augustus en 4 september kwamen er een aantal behoorlijk beschadigde exemplaren op het laken, terwijl er daarna juist weer gave, vers ogende exemplaren waren (zie Fig. 11). De laatste twee blauwe weeskinderen van dit jaar verschenen op 14 oktober en in totaal werden dit jaar 69 exemplaren genoteerd, variërend van één tot maximaal 12 exemplaren op een avond, alle op licht. Sinds 2018, toen het eerste exemplaar voor het gebied vastgesteld werd – op 29 juli, de vroegste datum tot nu toe – zijn nu 184 exemplaren gezien in het Lauwersmeer. In 2024 werden ‘slechts’ 15 exemplaren genoteerd, wat een behoorlijke dip was in de verder sterk stijgende lijn die de soort laat zien, in het gebied.

Bronnen

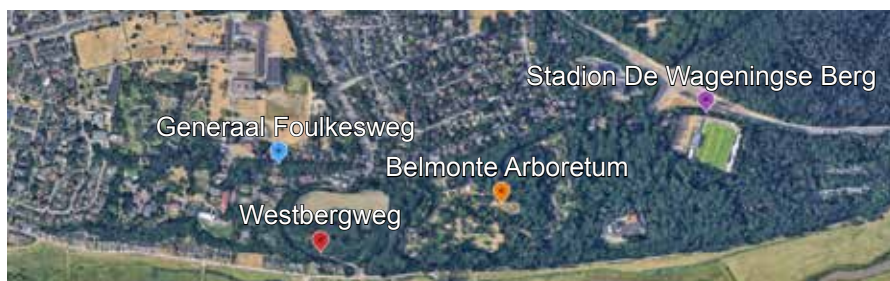
Tuinstra G 2025. *Athetis lepigone* (Lepidoptera: Noctuidae) nieuw voor Nederland en *Nycteola asiatica* (Lepidoptera: Nolidae) nu tóch in Nederland. Entomologische Berichten 85 (3): 90-100.

(MICRO)VLINDERS OP DE WAGENINGSE BERG

Maurice Franssen

De afdeling Wageningen e.o. is een van de grootste afdelingen van de Koninklijke Nederlandse Natuurvereniging (KNNV). Mede vanwege de universiteit zijn er in Wageningen veel specialisten op allerlei gebieden, waardoor er werkgroepen zijn over vogels, planten, mossen, korstmossen, paddenstoelen, amfibieën en reptielen, vleermuizen, insecten (o.a. mieren, vliegen, bijen, sprinkhanen, kevers), dagvlinders en libellen. Samen met Ineke Ammerlaan en Guy Ackermans verzorg ik de werkgroep nachtvlinders. De afdeling doet ieder jaar een gebiedsbrede inventarisatie, waarbij alle werkgroepen gedurende één jaar de hele flora en fauna van een gebied inventariseren. Idealiter is dat op verzoek van de terreinbeheerder, soms ook op eigen initiatief. De nachtvlinderwerkgroep doet daar in principe altijd aan mee, mits het terrein enigszins toegankelijk is met de auto vanwege het vervoer van de spullen, en we geen last hebben van grote grazers. Daarnaast verzorgen we af en toe foto-avonden en een cursus nachtvlinders herkennen.

In 2025 heeft de afdeling op verzoek van de gemeente Wageningen de flora en fauna van de Wageningse Berg onderzocht. De Wageningse Berg is ontstaan tijdens de voorlaatste ijstijd, toen een gletsjertong ver zuidelijk kwam in het midden van het land. Het land dat toen uitgesleten werd is nu de Gelderse Vallei. Het uitgesleten materiaal hoopte zich op aan de zijkanten (zijmorene). Aan de westkant werd dat de Utrechtse Heuvelrug, eindigend in de Grebbeberg, en aan de oostkant werd dat een van de heuvelruggen van de Veluwe, eindigend in de Wageningse Berg. Deze 'berg' meet 35-40 meter boven NAP. De zuidrand is steil afgesleten door de grote rivieren. Op de uitzichtpunten kan je de hele Betuwe overzien, zie Fig. 9 in mijn verhaal over de Lindedwergspanner (Franssen, Geraedts en Vossen, 2024).

FIGUUR 1. De Wageningse Berg. De Westberg ligt geheel links, in de bocht van de Westbergweg, naast het Belmonte Arboretum. Rechts onderaan stroomt de Rijn. Bron: Google Earth.

De nachtvlinderwerkgroep heeft meegedaan aan deze gebiedsbrede inventarisatie, wat betekende dat wij 1x per maand op een vaste plaats zijn gaan vangen, met meerdere lakens, val en stroop. Dat was de Westberg (Fig. 1), een voormalige akker waar sinds een paar jaar op biologische manier graan wordt verbouwd. Naast het graanveld is een ruime bloemrijke strook ingericht. De zuidrand bestaat uit gemengd bos. Op 22 augustus is een bijdrage

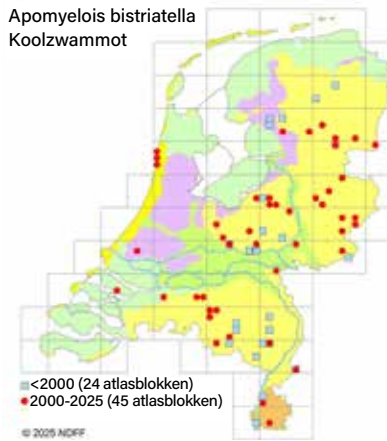
geleverd aan de Nationale Nachtvliedernacht, ook op de Westberg, terwijl de Vlinderstichting met 3 lakens in het naastgelegen Belmonte Arboretum stond.

Onze nachtvliedersessies worden druk bezocht, de mailinglijst telt inmiddels 61 namen, waaronder zelfs mensen uit het westen van het land! Gelukkig kunnen we altijd met twee opstellingen staan maar zeker in de zomer waren we blij dat er leden zijn die nog een extra set lampen en lakens kunnen meenemen. Het voordeel van zoveel mensen is dat er veel fotografen zijn met goede camera's waardoor er zelfs van de kleinste motjes goede foto's beschikbaar zijn. We hebben in 2025 heel wat zeldzame nachtvlieders gezien op de Westberg; een selectie volgt hieronder.

Apomyelois bistratella (Hulst, 1887), de koolzwamot (Fig. 2), is een zeer zeldzame soort (Fig. 3) waarvan de rups leeft in paddenstoelen van het geslacht *Daldinia*, bijvoorbeeld de kogelhoutskoolzwam, *Daldinia concentrica*. Het voordeel van de vele specialisten binnen de KNNV-afdeling Wageningen e.o. is dat je dan meteen aan de paddenstoelenexpert Eric Minke kan vragen of hij die zwam gezien heeft op de Wageningse Berg. Dat was niet zo, maar volgens hem is het een soort van voedselrijke bodems, zoals wilgen- en populierenbosjes, en die staan er volop onderaan de berg in de uiterwaarden. Het ligt dus voor de hand dat dit beestje daarvan afkomstig is.

FIGUUR 2. Koolzwamot, *Apomyelois bistratella*. Wageningen, Belmonte Arboretum, 22.viii.2025. Foto: Guido Band.

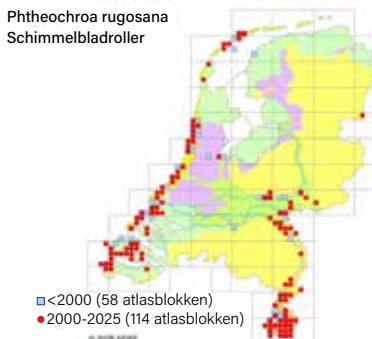

FIGUUR 3. Verspreidingskaart van de koolzwamot. Bron: NDFDF.

De schitterende en eveneens zeer zeldzame schimmelbladroller *Phtheochroa rugosana* (Hübner, 1799)(Fig. 4) heeft een merkwaardige verspreiding in Nederland. Hij is ruim verbreid in de kuststrook, in Zuid- en Midden-Limburg, en in een strook van Nijmegen tot in de Achterhoek (Fig. 5). Wij zagen hem op de Westberg op 16 mei. De Wageningse waarneming lijkt aan te sluiten bij dat laatste gebied. De rups leeft op heggenrank, die is niet gezien door de plantenwerkgroep op de Wageningse Berg maar wel verderop in de buurt.

FIGUUR 4. Schimmelbladroller, *Phtheochroa rugosana*. Wageningen, Westberg, 16.v.2025.
Foto: André Nagelhout.

FIGUUR 5. Verspreidingskaart van de schimmelbladroller. Bron: NDFF.

FIGUUR 6. Gehaakte steltmot, *Caloptilia semifascia*. Wageningen, Westberg. Links: 18.vii.2025, foto: Taric Schrader. Rechts: 19.ix.2025, foto: Frank Bos.

De gehaakte steltmot, *Caloptilia semifascia* (Haworth, 1828) is een soort van Spaanse aak. Hij heeft twee generaties per jaar die nogal verschillen qua uiterlijk. Wij zagen één exemplaar van beide generaties, op respectievelijk 18 juli en 19 september (Fig. 6). Op diezelfde avond in september kreeg ik een heel klein zwart vlindertje op het doek, dat snel weer weg was. Gelukkig kon ik nog een foto maken met mijn telefoon (Fig. 7). Het bleek de zwarte heksenmot te zijn, *Mompha langiella* (Hübner, 1796). Ik was verbaasd een *Mompha* hier te zien want de meeste Momphidae leven op wilgenroosje en die plant is tegenwoordig heel zeldzaam in deze contreien. *Mompha langiella* leeft echter op heksenkruid en Ina van Keulen van de plantenwerkgroep wist mij te vertellen dat het een plant is met onooglijke witte bloemen die tussen struiken groeit in het naastgelegen Belmonte Arboretum.

De purperkaartmot, *Agonopterix purpurea* (Haworth, 1811)(Fig. 8) is echt een soort die thuishoort op de bloemrijke akkerranden van de Westberg. De rups leeft van peen, dolle kervel en fluitenkruid. Wij zagen een exemplaar op 19 april. Een andere nieuwe en zeldzame soort voor de Wageningse Berg is *Crombrugghia distans* (Zeller, 1847), streepzaadvedermot. De rups leeft op streepzaadsoorten, die zijn wijdverbreid maar de vlinder heeft een voorkeur voor schrale, zonnige en zandige bodems (microlepidoptera.nl). Op 18 juli kwam een exemplaar op het laken in de Westberg (Fig. 9) en in dat biotoop zal hij zich prima thuisvoelen.

FIGUUR 7. Zwarte heksenkruidmot, *Mompha langiella*. Wageningen, Westberg, 19.ix.2025.
Foto: Maurice Franssen.

FIGUUR 8. Purperkaartmot, *Agonopterix purpurea*. Wageningen, Westberg, 19.iv.2025.
Foto: Ed van Diggele.

FIGUUR 9. Streepzaadvedermot, *Crombrugghia distans*. Wageningen, Westberg, 18.vii.2025.
Foto: Taric Schrader.

Het kruisdistelsmalsnuitje, *Aethes flagellana* (Duponchel, 1836), zal echter van de uiterwaarden komen omdat kruisdistel daar veel voorkomt. Dit fraaie bladrollertje liet zich zien op 20 juni (Fig. 10). Ook de lichte zwamboorder, *Crassa tinctella* (Hübner, 1796) zal daarvandaan komen want de rups leeft op korstmossen op rottende wilgen (Sterling & Parsons, 2012). Wij zagen hem op 16 mei (Fig. 11).

De schaduwfruitbladroller, *Eudemis porphyra* (Hübner, 1799), is een zeldzame soort van vogelkers, peer en eik. Het vlindertje kwam op het laken op 18 juli (Fig. 12). Op diezelfde avond zagen we ook de pruimenmot, *Grapholita funebrana* (Treitschke, 1835)(Fig. 13). Deze bladroller leeft op sleedoorn, net als de sleedoornhangmatmot, *Lyonetia prunifoliella* (Hübner, 1796), die zich liet bewonderen tijdens de Nationale Nachtvliedernacht (Fig. 14). De oranje borstelmos, *Epermenia illigerella* (Hübner, 1813) kwam op het laken op 20 juni (Fig. 15). Er zijn maar heel weinig waarnemingen van dit vlindertje in Nederland. De voedselplant is helaas nog niet bekend.

FIGUUR 10. Kruisdistelsmalsnuitje, *Aethes flagellana*. Wageningen, Westberg, 20.vi.2025.
Foto: Johan Tuls.

FIGUUR 11. Lichte zwamboorder, *Crassa tinctella*.
Wageningen, Westberg, 16.v.2025.
Foto: Ed van Diggele.

FIGUUR 12. Schaduwfruitbladroller, *Eudemis porphyrana*. Wageningen, Westberg, 18.vii.2025.
Foto: Johan Tuls.

FIGUUR 13. Pruimenmot, *Grapholita funebrana*.
Wageningen, Westberg, 18.vii.2025.
Foto: Jonathan Janse.

FIGUUR 14. Sleedoornhangmatmot, *Lyonetia prunifoliella*. Wageningen, Westberg, 22.viii.2025.
Foto: André Nagelhout.

FIGUUR 15. Oranje borstelmos, *Epermenia illigerella*. Wageningen, Westberg, 20.vi.2025.
Foto: Ed van Diggele.

Ook van *Schranksia taenialis* (Hübner, 1809), de gelijnde micro-uil, een soort uit de Erebidae, is de voedselplant van de rups nog niet met zekerheid bekend. Tot ieders verbazing kwam dit zeer zeldzame vlindertje op het laken op 20 juni (Fig. 16).

FIGUUR 16. Gelijnde micro-uil, *Schrankia taenialis*. Wageningen, Westberg, 20.vi.2025.
Foto: Francis Schaefers.

FIGUUR 17. Rups van de absintmonnik, *Cucullia absinthii*. Wageningen, Westberg, 22.viii.2025.
Foto: Jurriën van Deijk.

FIGUUR 18. Kraagvleugelmot, *Nephopterix angustella*. Wageningen, Westberg, 18.vii.2025.
Foto: Johan Tuls.

Het is natuurlijk prachtig om deze zeldzaamheden te zien in je onderzoeksgebied maar in veel gevallen betrof het slechts één exemplaar en dan rijst altijd de vraag of het niet een zwerver is van een ander gebied, met name als het biotoop niet helemaal aansluit op dat van de vangplaats. Het is daarom altijd bijzonder prettig als je rupsen vindt want dat bewijst pas echt dat het biotoop geschikt is voor voortplanting. Dat was het geval met *Cucullia absinthii* (Linnaeus, 1761), absintmonnik. Jurriën van Deijk van de Vlinderstichting zag een rups op de Westberg op bijvoet op 22 augustus (Fig. 17) toen we ons aan het voorbereiden waren op de Nationale Nachtvlingernacht. Later die avond werd nog een rups gevonden en een paar dagen later vond ik zelf nog een derde met behulp van UV-licht.

De rups van de kraagvleugelmot, *Nephopterix angustella* (Hübner, 1796), leeft in de vrucht van kardinaalsmuts. Ondanks zijn landelijke zeldzaamheid is hij gezien in het Arboretum in 2023, alsmede in 2025 op de Westberg (Fig. 18). In 2025 is er volgens waarneming.nl ook

een rups gevonden in het Arboretum, in de vrucht van kardinaalsmuts. Er staat veel kardinaalsmuts in het Arboretum en ook elders op de Wageningse Berg dus we kunnen wel stellen dat de kraagvleugelmot een echte 'bergsoort' is.

Samenvattend kunnen we stellen dat de Wageningse Berg een zeer vlinderrijk gebied is, zeker als we eerder onderzoek van het Arboretum erbij betrekken, wat echter buiten het bestek van dit artikel valt. Dit komt ongetwijfeld door de grote diversiteit aan bomen en planten op de Berg, alsmede de nabijheid van de uiterwaarden. Er zijn zowel veel belangrijke voedselplanten voor de rupsen aanwezig als nectarbronnen voor de vlinders, en blijkbaar ook de juiste biotopen want de aanwezigheid van de voedselplant is vaak niet genoeg, zeker voor de zeldzame soorten.

Dankzegging

Dit stuk had nooit geschreven kunnen worden zonder de hulp van een groot aantal mensen, die ik bij deze graag wil bedanken:

- Ineke Ammerlaan en Guy Ackermans, voor hun hulp bij het organiseren van de nachtvlindersessies;
- Johan Tuls en Frank Bos, voor hun bereidwilligheid om een extra laken op de Westberg te zetten zodat de vlinders en de deelnemers zich konden verspreiden over meer opstellingen;
- Jurriën van Deijk van de Vlinderstichting, voor het ter beschikking stellen van de gegevens van de Nationale Nachtvlindernacht;
- De fotografen die hun foto's ter beschikking hebben gesteld ten behoeve van dit artikel;
- Alle deelnemers van de vangavonden, voor het determineren van de vlinders, hun belangstelling en enthousiasme.

Bronnen

Franssen, M, Geraedts, W & Vossen, P. 2024. Is de Lindedwergspanner *Eupithecia egenaria* echt zo zeldzaam? Franje 27: 33-39.

Microlepidoptera.nl, geraadpleegd 5 november 2025.

Sterling, P & Parsons, M. 2012. Field Guide to the Micro Moths of Great Britain and Ireland. British Wildlife Publishing, Gillingham, Dorset, UK.

Waarneming.nl, geraadpleegd op 30 november 2025.

DE TOENDRALICHTMOT (*EPISCYTHRASTIS TETRICELLA*) NIEUW IN NEDERLAND

Ico Hoogendoorn en Tymo Muus

Tijdens een gecombineerde bijeenkomst in Naturalis werd een lezing gehouden over een recent ontdekte lichtmot in Nederland. De presentatie begon met een anekdote uit 2023, toen Theo Kiewiet meldde dat hij een bijzondere lichtmot had gevonden op Ameland. Het betrof een geheel grijze vlinder die in juni 2023 gevangen was. Dit exemplaar had een grijze basiskleur, een iets donkerdere middenstip, een wit streepje aan de schouderbasis van de voorvleugel en ontbrekende palpen. Aanvankelijk werd gedacht dat het mogelijk een nieuwe soort, *Episcythrastis tetricella* (Denis & Schiffermüller, 1775), betrof. Bij nadere inspectie bleken echter afwijkingen aanwezig: de typische donkere banden en de witte schouderstreep van *tetricella* ontbraken. Ook de palpen waren afgebroken, wat tot verwarring leidde. Uiteindelijk bleek het exemplaar een volledig donkere kleurvorm te zijn van *Anerastia lotella* (Hübner, 1813), helmgrasmot, een zeer ongebruikelijke vorm. De soort is variabel en heeft vaak witte strepen en zand- tot roodachtige tinten.

Een jaar later, op 25 mei 2024, werd op waarneming.nl een bijzonder exemplaar gezien in Middendorp, nabij het Bargerveen in Drenthe. Ico nam contact op met Tymo, omdat het mogelijk om iets nieuws ging. Dit exemplaar werd met licht op een laken gevangen en bleek een vrouwtje te zijn van een echte nieuwe soort. Nu was het wel *tetricella*! Het had een kleinere kop, mooi gekromde palpen, geen verdikte antennebasis en een donker uiterlijk. Kleine donkere banden waren zichtbaar op de met witte schubben bestoven voorvleugel (Fig. 1). Het vrouwtje van *tetricella* heeft een opvallend geelbruin beschubd achterlijfspuntje. Deze eigenschap maakt de soort goed te onderscheiden van andere grijze of bruine lichtmotten. En heel toevallig: ook dit exemplaar bleek een vrouwtje, dus al met al was er geen twijfel mogelijk. Pogingen om het vrouwtje in gevangenschap eitjes te laten leggen mislukten.

FIGUUR 1. *Episcythrastis tetricella*, Middendorp, 25.v.2024. Foto: Ico Hoogendoorn.

Rond dezelfde periode, op 19 mei 2024, werd ook de gegolfde valkmot, *Evergestis frumentalis* (Linnaeus, 1761), op deze plek waargenomen, eveneens een nieuwe soort voor het land die enkele dagen daarvoor door Rudie Jullens in Bellingwolde (Groningen) werd waargenomen, op 15 mei 2024. Twee nieuwe soorten in Nederland in enkele dagen tijd!

E. tetricella lijkt op enkele andere grijze lichtmotten in Nederland, maar deze verschillen op de onderstaande punten:

- de grijze heidelichtmot, *Pyla fusca* (Haworth, 1811), heeft een dubbele zwarte middenstip en vertoont een rij met zwarte vlekjes in de franjerand (termen);
- de koolzwammot, *Apomyelois bistriatella* (Hulst, 1887), heeft een duidelijke witte, volledige tot onvolledige binnenste dwarsband en de zwarte vlekjes in de franjerand (termen) ontbreken;
- de berkenlichtmot, *Ortholepis betulae* (Goeze, 1778), heeft t.h.v. een binnenste dwarsband een opvallende rij met omhoog gerichte zwarte schubben en de palpen zijn opvallend zwart;
- de geelkoplichtmot, *Salebriopsis albicilla* (Herrich-Schäffer, 1849), heeft met name bij het mannetje een opvallende geelwitte beharing die doorloopt in de antennebasis;
- geelpalpmot, *Eccopisa effractella* Zeller, 1848, is meestal klein, vertoont een kromme zithouding en basis van de palpen is opvallend lichtgeel.

Over de biologie van *tetricella* is nog weinig bekend: in gevangenschap werd de soort van geoorde wilg (*Salix aurita*) gekweekt, en ook andere loofboombladeren worden in gevangenschap geaccepteerd. Rupsen zijn echter nog niet de vrije natuur gevonden, waardoor de levenswijze van de soort grotendeels onbekend blijft.

De verspreiding van *tetricella* is opmerkelijk: de dichtstbijzijnde vondsten in Duitsland zijn op Helgoland en bij Hamburg, wat het exemplaar in Drenthe tot de meest westelijke waarneming in Europa maakt. De meeste waarnemingen komen uit noordelijke en centrale Europese streken, zoals de Alpen, Balkan, Finland, Zweden en Noorwegen. Daarom hebben wij de soort de toendralichtmot genoemd, vanwege het voornaamste voorkomen in noordelijke en koude streken.

Deze ontdekkingen laten zien dat vlinders in de oostelijke delen van Drenthe en Groningen loont. Het is zo'n streek die door vlindersaars wordt gemeden, omdat er meestal weinig te beleven valt... Toch zijn er in de afgelopen tien jaar meerdere nieuwe soorten voor Nederland vastgesteld, wat benadrukt dat niet alle nieuwe soorten uit het zuiden komen!

FINANCIËLE VERANTWOORDING SECTIE TER HAAR OVER HET JAAR 2025

Rob Rossel

Bankoverzicht 2025

In het bankoverzicht treft u alle inkomsten en uitgaven aan zoals deze daadwerkelijk zijn gedaan op de bank. Het verschil van 807,06 euro is dan ook het verschil in de bankstand van 31 december 2025 ten opzichte van 1 januari 2025 (resp. € 3022,62 en € 3829,68). De kosten zijn gerubriceerd per kostenpost. Zoals duidelijk mag zijn is er dit jaar meer binnengekomen dan dat er uitgegeven is.

Bankoverzicht 2025	
<u>Inkomsten</u>	Resultaat
Achterstallige contributies	0,00
Ontvangen contributies 2025	1362,50
Vooruitbetaalde contributies 2026 e.v.	168,00
Inkomsten excursieweekend 2025	3287,63
Bijdrage Snellen catering Naturalis	388,35
Totaal baten	5206,48
<u>Uitgaven</u>	
Zaalhuur Hei & Boeicop	90,00
Bloemen, wijn, postzegels, kaarten e.d.	119,29
Kosten Franje	830,26
Bijdrage Franje sectie Snellen	-415,13
Vergaderkosten bestuur	0,00
Reiskosten bestuur	65,36
Bankkosten	280,58
Uitgaven excursieweekend 2025	2831,76
Kosten website	0,00
Vooruitbetaling excursieweekend 2026	597,30
	4399,42
Vershil begin- en eindstand bank	807,06

Staat van baten en lasten 2025

In de staat van baten en lasten komen alleen die gegevens welke betrekking hebben over het jaar 2025. Vooruit ontvangen contributies en vooruitbetaalde kosten komen daar dus niet op te staan.

In januari 2025 is de factuur gekomen van Franje uit het najaar 2024. Deze is opgenomen als zijnde 'Kosten Franje'. In 2025 zijn de facturen, ondanks herhaalde vragen, nog niet ontvangen. Deze zijn opgenomen als "Kosten Franje, nog te betalen" en zijn tweemaal de kosten van de laatste Franje.

Vrijval contributies 2025 zijn in een voorgaand jaar al betaald. Dit zijn betalingen die in 2024 of nog eerder gedaan zijn.

De factuur voor de catering van de bijeenkomst in Naturalis (€ 776,70) is wel binnengekomen maar nog niet betaald.

Staat van baten en lasten 2025		
	2025	2024
Baten		
Ontvangen contributies en donaties	1362,50	1044,00
Vrijval contributies 2025	156,00	432,00
Excursieweekend 2025	3287,63	2130,00
Diversen	803,48	0,00
Totaal baten	5609,61	3606,00
Lasten		
Zaalhuur Hei & Boeicop	90,00	90,00
Bloemen, wijn, postzegels, kaarten e.d.	119,29	15,69
Kosten Franje	415,13	369,57
Kosten Franje, nog te betalen	830,26	415,13
Vergaderkosten bestuur	0,00	0,00
Reiskosten bestuur	65,36	88,23
Bankkosten	280,58	275,87
Excursieweekend	2831,76	1542,82
Kosten catering bijeenkomst Naturalis	776,70	
Voorziening excursieweekend	0,00	-263,00
Vooruitbetaling excursieweekend	0,00	428,00
Oninbare contributie 2025	12,00	12,00
Totaal lasten	5421,08	2974,31
Saldo baten en lasten:	188,53	-2571,77

Balans per 31 december 2025

Op de balans staan alle bezittingen en schulden van Ter Haar. Hierop staan alle overlopende posten zoals nog te betalen contributies (die er niet zijn op dit moment).

Vooruitbetaalde contributies, ook nog te betalen kosten komen hier als schuld te staan. Vooruitbetaalde contributies zijn voor het jaar 2025 en 2026. De berekening hiervan zijn de vooruitbetaalde contributies uit 2024 (€ 288). Hiervan is vrijgevallen € 156. Dit wordt hiervan afgetrokken. Ook dit jaar zijn er leden die vooruit hebben betaald (€ 168). Dit wordt weer bij de vooruitbetaalde contributies opgeteld.

De balans is in evenwicht met een eigen vermogen van € 2520. Dit is het verschil tussen het Eigen vermogen op 31 december 2024 plus het saldo van de baten en lasten (resp. 2332 en 188 euro).

Balans over 2025		
	<u>31-12-2025</u>	<u>31-12-2024</u>
<u>Activa</u>		
Banksaldo	3830	3023
Nog te ontvangen contributies	0	12
Vooruitbetaalde kosten excursie 2026	597	0
	4427	3035
<u>Passiva</u>		
Eigen vermogen	2520	2332
Vooruitbetaalde contributies	300	288
Nog te betalen kosten Franje	830	415
Nog te betalen Naturalis	777	
	4427	3035

Voor eventuele vragen: r.rossel@coloribus.nl of 06-15047389.

FINANCIËLE VERANTWOORDING SECTIE SNELLEN OVER HET JAAR 2025

Remco Vos

Bankoverzicht 2025

In het bankoverzicht staan de kosten en uitgaven zoals deze daadwerkelijk zijn gedaan op de bank en kas. Het verschil van € 1038,80 (positief) is het verschil in de kas- en bankstanden van 31 december 2025 ten opzichte van 1 januari 2025. Zoals is te zien, is er meer binnengekomen dan uitgegeven. Daarbij dient wel de kanttekeningen gemaakt te worden dat er veel achterstallige contributies over eerdere jaren zijn ontvangen (helaas niet alle) en dat nog niet alle kosten zijn betaald voor Franje. Dit geeft enigszins een vertekend beeld.

Financiële verantwoording NEV Snellen

Bankoverzicht 2025

<u>Inkomsten</u>	<u>Resultaat</u>
Ontvangen contributies 2025	€ 1.112,00
Ontvangen contributies 2024 en eerder	€ 1.100,00
Ontvangen contributies 2026	€ 440,00
Rente	€ 16,73
Totaal Inkomsten	€ 2.668,73

<u>Uitgaven</u>	
Zaalhuur Groene Huis + Naturalis	€ 447,21
Bestuurs/ overige kosten	€ 151,07
Franje	€ 415,13
Website	€ 129,78
Bankkosten	€ 319,11
Excursie 2025	€ 167,63
Totaal Uitgaven	€ 1.629,93

Verschil begin / eindstand	€ 1.038,80
Stand bankrekening + kas 1-1-25	€ 1.302,01
Stand bankrekening + kas 31-12-2025	€ 2.340,81
Verschil begin / eindstand	€ 1.038,80

Staat van baten en lasten 2025

In de staat van baten en lasten hieronder komen alleen die gegevens welke betrekking hebben over het jaar 2025. Vooruit ontvangen contributies en vooruitbetaalde kosten komen er dus niet op te staan. Voor de Franjes die in 2025 zijn gemaakt zijn nog geen facturen ontvangen. Hiervoor is een bedrag opgenomen als zijnde 'Kosten Franje, nog te betalen' en zijn ruwweg tweemaal de kosten van de laatste Franje.

Vrijval contributies 2025 zijn in een voorgaand jaar al ontvangen. Helaas zijn nog niet alle contributies m.b.t. 2025 voldaan, hiervoor is een bedrag opgenomen onder 'Nog te ontvangen contributies'.

Staat van baten en lasten 2025

Baten	2025	2024
Ontvangen contributies en donaties	€ 1.102,00	€ 522,00
Vrijval contributies 2024	€ 40,00	€ 90,00
Nog te ontvangen contributies	€ 280,00	€ 780,00
Rente	€ 16,73	€ 1,55
Totaal Baten	€ 1.438,73	€ 1.393,55
Lasten		
Zaalhuur	€ 447,21	€ 20,17
Bestuurs/ overige kosten	€ 151,07	€ 101,46
Franje		€ 371,56
Franje, nog te betalen	€ 850,00	€ 415,13
Website	€ 129,78	€ 23,98
Bankkosten	€ 319,11	€ 282,80
Excursie 2025	€ 167,63	
Totaal Lasten	€ 2.064,80	€ 1.215,10
Saldo baten en lasten	-€ 626,07	€ 178,45

Balans per 31 december 2025

Op de balans staan alle bezittingen en schulden van Snellen. Hierop staan alle overlopende posten zoals nog te ontvangen contributies (bezit) en vooruit ontvangen contributies (2026 t/m 2028) (schuld), ook nog te betalen kosten komen hier als schuld te staan. De balans is in evenwicht door het eigen vermogen. Dit is het verschil tussen de bezittingen minus de vooruit ontvangen bedragen en de nog te betalen kosten plus de nog te ontvangen contributies.

Balans over 2025

	<u>31-12-2025</u>	<u>31-12-2024</u>
<u>Activa</u>	<u>Debet</u>	<u>Debet</u>
Saldo bank + kas	€ 2.341	€ 1.302
Nog te ontvangen contributies	€ 280	€ 1.450
Overige bezittingen	€ 40	€ 40
	<hr/>	<hr/>
	€ 2.661	€ 2.792
<u>Passiva</u>	<u>Credit</u>	<u>Credit</u>
Eigen vermogen	€ 1.371	€ 2.752
Vooruit ontvangen contributies	€ 440	€ 40
Nog te betalen kosten	€ 850	€ -
	<hr/>	<hr/>
	€ 2.661	€ 2.792

VOORJAARSBIJEENKOMST SECTIE TER HAAR

De volgende bijeenkomst van de secties wordt gehouden op
Zaterdag 28 februari 2026

Om 10.30 in Natuurcentrum "De Schaapskooi" Overboeicop 15,
4145 NN Schoonrewoerd. Tel: 0345-641201 website: www.natuurcentrum.nl

Graag faunistische mededelingen van tevoren aanmelden bij de secretaris!

AGENDA

10.30 uur	Zaal open let op gewijzigde tijd! (= "oude" tijd)
11.00 uur	Opening met bestuursmededelingen en discussie over eventuele fusie met Sectie Snellen
12.00 uur	Faunistische mededelingen
12.30 uur	Lunchpauze
13.30 uur	Vervolg faunistische mededelingen
16.00 uur	Sluiting

Bereikbaarheid met de auto

Vanaf de A27 vanuit Breda: neem afslag Lexmond. Na 200 meter op rotonde rechts naar Hei- en Boeicop. Na 100 meter rechts naar Hei- en Boeicop. Volg deze weg 5200 meter, door het dorp. (Let op de snelheidsbeperking!!). Aan de rechterzijde is "De Schaapskooi".

Vanaf richting Utrecht: neem A2 richting 's-Hertogenbosch. Na verkeersplein Everdingen, 4500 meter, afslag 12 (Leerdam/Everdingen). Bij de tweede kruising rechtsaf: Hei- en Boeicop-Lexmond. Na 1800 meter aan linkerkant is "De Schaapskooi".

Vanaf de A2 's-Hertogenbosch: na verkeersplein Deil doorrijden tot afslag Zijderveld/Leerdam. Hierna zie boven.

Bereikbaarheid met het openbaar vervoer

Vanaf NS station Utrecht en vanaf NS station Leerdam rijdt U-OV buslijn 85 op zaterdagen twee keer per uur. De uitstaphalte is op de kruising naar Hei- en Boeicop (halte Kortgerecht Blauwbijl). Vanaf hier een kleine 20 minuten lopen naar de Schaapskooi. Check <https://9292.nl> voor actuele informatie over de vertrektijden.

VOORJAARSBIJENKOMST SECTIE SNELLEN

De volgende bijeenkomst van de secties wordt gehouden op
Zaterdag 4 april 2026

Om 10.30 uur in het Centrum voor Natuur- en Milieu- Educatie “Landgoed Schothorst”
het Groene Huis te Amersfoort, Schothorsterlaan 21, 3822 NA Amersfoort;
tel: (033) 469 52 00; e-mail: cnme@amersfoort.nl

Graag faunistische mededelingen van tevoren aanmelden bij de secretaris!

AGENDA

- 10.30 uur Zaal open **let op gewijzigde tijd!** (= “oude” tijd)
- 11.00 uur Opening met bestuursmededelingen en discussie over eventuele fusie met Sectie Ter Haar
- 12.00 uur Faunistische mededelingen
- 12.30 uur Lunchpauze
- 13.30 uur Vervolg faunistische mededelingen
- 16.00 uur Sluiting

Routebeschrijving, zie <https://www.hetgroenehuisamersfoort.nl/contact>
Voor openbaar vervoer check <https://9292.nl>

Richtlijnen voor auteurs van Franje

Iedereen die een voordracht gehouden heeft tijdens de bijeenkomsten van de secties Snellen en Ter Haar wordt verzocht binnen 4 weken na de bijeenkomst een samenvatting van de voordracht op te sturen naar de secretaris van Snellen of Ter Haar (zie colofon voor mailadressen). Zie de aanwijzingen hieronder.

- Titel op eerste regel, regel open, dan auteur(s), regel open, tekst vanaf regel 5.
- De eerste keer dat een soort genoemd wordt moeten zowel de wetenschappelijke naam (met naamgever en jaartal) én de Nederlandse naam genoemd worden. Voorbeeld: *Laspeyria flexula* (Denis & Schiffermüller, 1775), bruine sikkelluil. Let op de belettering: wetenschappelijke naam cursief, geslachtsnaam met hoofdletter, soortnaam met kleine letter; Nederlandse naam met kleine letter.
- Data van waarnemingen: 12 september 2019 weergegeven als 12.ix.2019.
- Verwijzingen naar bronnen met naam en jaartal tussen haakjes, bijvoorbeeld:
 - De rups leeft van korstmossen en is schitterend gecamoufleerd (Voogd, 2019); of:
 - Lempke (1960) schreef dat *flexula* een ruim verbreide soort was op zandgronden.
- Verwijzingen naar websites tussen haakjes, bijvoorbeeld (waarneming.nl)
- Foto's altijd apart meesturen in originele (ongecomprimeerde) vorm, met vermelding van de plaats en datum waar de foto gemaakt is.
- Auteurs moeten zelf zorgen voor toestemming van het gebruik van foto's van internet (lepiforum, vlindernet, etc.)

Voorbeelden van bronnen inclusief opmaak

Ellis, WN, Groenendijk, D, Groenendijk, MM, Huigens, ME, Jansen, MGM, van der Meulen, J, van Nieukerken, EJ & de Vos, R. 2013. Nachtvlinders belicht: dynamisch, belangrijk, bedreigd. De Vlinderstichting, Wageningen & Werkgroep Vlinderfaunistiek, Leiden.

Lempke, BJ. 1960. Catalogus der Nederlandse Macrolepidoptera (dertiende supplement). Tijdschrift voor Entomologie 109: 221-301.

Voogd, J. 2019. Het Nachtvlinderboek. KNNV Uitgeverij, Zeist.

waarneming.nl, geraadpleegd op 1 december 2019.

www.vlinderstichting.nl/vlinders/overzicht-vlinders/details-vlinder/bruine-sikkelluil, geraadpleegd op 1 december 2019.

Achterblad: Rob de Vos met *Thysania agrippina* (Cramer, 1776) (Erebidae), de "white witch". Foto: Louis van Deventer.

